

Arbeidsmarkedseffekter av kontantstøtten

Sigurd Røraas

Masteroppgave

Masteroppgaven er levert for å fullføre graden

Master i samfunnsøkonomi

Universitetet i Bergen, Institutt for økonomi

[Juni 2023]

UNIVERSITETET I BERGEN

Forord

Jeg vil først takke min veileder, Julian V. Johnsen som har kommet med gode råd og god veiledning gjennom hele oppgaven. Julian har med diskusjoner og samtaler gjort arbeidet med oppgaven til en positiv og engasjerende opplevelse. Jeg vil og takke venner, familie og kjæreste som vært god støtte gjennom perioden.

Sigurd Røraas

Bergen, juni 2023

Sammendrag

I denne oppgaven undersøker jeg om kontantstøtten fører til endringer i arbeidstilbudet. For å undersøke dette bruker jeg en endring 1. august 2012 i kontantstøtten, hvor den statlige ordningen sluttet å gjelde for barn mellom 23 og 35 måneder. Samme dato innførte 17 norske kommuner en lokal kontantstøtteordning som skulle kompensere for bortgangen av den statlige stønaden. Jeg sammenligner utviklingen i arbeidsmarked i kommuner som mister ordningen med de som ikke mister støtten.

For å gjøre dette benytter jeg et forskjell-i-forskjeller forskningsdesign. Jeg har brukt data på kommunenivå som er hentet fra Statistisk sentralbyrå, Kommunedatabasen og data fra skatteregistre og andre administrative registre. For å innsamle data om den kommunale kontantstøtten har jeg brukt riksmidler, kommunale sakskart og en epost sendt til alle kommuner i Norge. Studieperioden jeg har valgt er fra 2006 til 2017.

Jeg bruker lønn som mål på arbeidsmarkedsutfall, og estimerer effekten av kontantstøtte endringen på lønn til kvinner og menn mellom 20 og 50 år. Jeg finner ingen tegn til at kontantstøtten påvirker denne gruppen. Jeg ser videre på menn og kvinner som har barn under 6 år siden denne gruppen i større grad blir påvirket av endringen. Jeg finner heller ikke her en effekt av kontantstøtte endringen, og konkluderer at endringen i 2012 ikke har ført til arbeidsmarkedseffekter. Resultatet står i kontrast til tidligere funn og økonomisk teori.

Stata benyttes som analyseverktøy

Innholdsfortegnelse

Liste med figurer	v
Liste med tabeller	vi
1.0 Innledning.....	1
1.1 Oppgavens struktur.....	2
2.0 Familiepolitikk	3
2.1 Annen familiepolitikk.....	3
2.2 Kontantstøtten.....	4
3.0 Teoretisk bakgrunn.....	7
3.1 Arbeidstilbudseffekter av kontantstøtten.....	7
3.2 Mors tilpasning til kontantstøtten	7
3.3 Husholdningens tilpasning	9
3.2 Fertilitet og innflytting.....	13
3.3 Diskriminering.....	13
4.0 Litteratur.....	14
4.1 Innføringen i 1998	14
4.2 Endringen i 2012	17
4.3 Min oppgave i lys av tidligere funn.....	17
5.0 metode	18
5.1 Forskjell-i-Forskjeller (DD)	19
6. Data	24
6.1 Datasettet	24
6.2 Kilder.....	24
6.2.1 Kommunedatabasen og statistikkbanken (SSB)	25
6.2.2 Skatteregistre og andre administrative registre.....	25
6.2.3 Data om kommunal kontantstøtte	26
6.3 svakheter ved datasettet.....	27
7. kommunene	27
7.1 Innføring og avvikling	27
7.2 Deskriptivt kommunegruppene.	29
7.2.1 populasjon.....	30
7.2.2 Deltagelse i familieordninger.....	32
7.2.3 Politikk.....	33
8. Valg av kontrollvariabler.....	34

8.1 Fylkene	34
8.2 Populasjonssammensetting	35
9.0 Resultater.....	36
9.1 Fødselsrate	37
9.3 Innflytting	39
9.4 Lønn for Personer 20 til 50år.....	40
9.4.1 Lønn for kvinner 20 til 50år.....	41
9.4.2 Lønn for Menn 20 til 50år.....	42
9.5 Lønn for foreldre 20 til 50 med barn under 6 år	44
9.5.1 Lønn for mødre 20 til 50 med barn under 6 år.....	44
9.5.2 Lønn for fedre 20 til 50 med barn under 6 år.....	45
9.6 Oppsummering av resultatene	46
10.0 diskusjon.....	47
11.0 konklusjon	51
12.0 Litteraturliste	52
Appendiks.....	55
A1. Familiepolitiske reformer	55
A2. E-poster til kommunene.....	57
A3. Deskriptivt om kommunene	58
A4. Log resultater	60

Liste med figurer

Figur 1: Familiepolitikk 2006-2017	4
Figur 2: Barnehagedekning og kontantstøttemottakere.....	6
Figur 3: Mors tilpasning: kontantstøtte per time	8
Figur 4: Høy- og lavinntektsmor sin tilpasning: kontantstøtte fulltid.....	9
Figur 5: Husholdningens tilpasning: kontantstøtte per time	12
Figur 6: Forskjell-i-forskjeller.....	20
Figur 7: Kart over kommuner som har innført kommunal kontantstøtte	29
Figur 8: Populasjonspyramide for kommunegruppene	30
Figur 9: Andel kommunestyrerepresentanter i kommunegruppene	33
Figur 10: Lønn menn 20-50 i fylker med og uten kommuner støtte	34
Figur 11: Parallelle trender: Fødselsrate (kolonne 1).....	38
Figur 12: Parallelle trender: Innflyttingsrate (kolonne 1)	40
Figur 13: Parallelle trender: Lønn kvinner 20-50 (kolonne 2).....	42
Figur 14: Parallelle trender: Lønn menn 20-50 (kolonne 2)	43
Figur 15: Parallelle trender: Lønn kvinner 20-50 med barn under 6 (kolonne 1).....	45
Figur 16: Parallelle trender: Lønn menn 20-50 med barn under 6 (kolonne 2)	46
Figur A 1: Andel med fulltidsplass i barnehage.....	56
Figur A 2: Andel mottakere full støtte	56
Figur A 3: Lønnsforskjell menn og kvinner.....	59
Figur A 4: parallele trender: Utflytting	61
Figur A 5: Parallelle trender: Menn uten bar ikke kontrollert for fylke.....	62

Liste med tabeller

Tabell 1: Interaksjon mellom tid og behandling	21
Tabell 2: Tid og behandling med kontantstøtten gitt i kroner per måned	22
Tabell 3: Data kilder	25
Tabell 4: Innføringen av kommunal kontantstøtte	28
Tabell 5: Forskjeller i populasjonen 2011-2013	31
Tabell 6: Forskjell i deltagelse av familieordninger 2011-2013	32
Tabell 7: Fødselsrate	38
Tabell 8: Innflytting	39
Tabell 9: Lønn kvinner 20-50.....	41
Tabell 10: Lønn for menn 20-50	43
Tabell 11: Lønn for kvinner 20-50 med barn	44
Tabell 12: Lønn for menn 20-50 med barn under 6 år	45
Tabell A 1 Familiepolitiske reformer 2006-2017	55
Tabell A 2: Svar respons til kommuner med kommunal kontantstøtte	58
Tabell A 3: Folk med innvandrerbakgrunn som present av befolkningen	58
Tabell A 4: Aldersgrupper I prosent.....	59
Tabell A 5: Log lønn for kvinner 20-50	60
Tabell A 6: log Lønn for menn 20-50	60
Tabell A 7: log Lønn for kvinner 20-50 med barn	60
Tabell A 8: Lønn for menn 20-50 med barn	60
Tabell A 9: Utflytting	61

1.0 Innledning

25 år etter innføringen av kontantstøtten vil jeg på ny undersøke *arbeidsmarkedseffekter av kontantstøtten*. Kontantstøtten har siden den ble innført vært en kontroversiell og mye diskutert ordning.

Sammenliknet med annen familiepolitikk i Norge skiller kontantstøtten seg ut ved at den har hatt som formål å gi valgfrihet til familiene selv å velge omsorgsform (Kontantstøtteloven, 1998). Ordningen har blant annet fått kritikk for å hindre likestilling. Tidligere studier viser at innføringen av støtten i har en negativ effekt på kvinners arbeidstilbud (Drange & Rege, 2013; Rønsen, 2009; Schøne, 2004). Det aller vanligste har vært å studere innføringen av kontantstøtten. Disse har alle hatt utfordringer i å sammenligne en kontrollgruppe og en behandlingsgruppe, for innføringen av kontantstøtten skjedde likt for alle i Norge 1. august 1998.

Dette bringer meg til endringen jeg skal studere; et til nå oversett naturlig eksperiment. Nøyaktig 14 år etter innføringen i 1998 ble kontantstøtten i 2012 fjernet for 2-åringer, men 17 kommuner i Norge valgte på samme tid å innføre en lokal kontantstøtte ordning. Dette gir en ny mulighet til å studere den kausale effekten av kontantstøtten på arbeidstilbudet. Det vanlige har vært å bruke mødre med barn i kontantstøttemottakeralder og mødre med litt eldre barn som kontroll og kontrollgruppe, blant annet (Drange & Rege, 2013; Naz, 2010; Schøne, 2004). Jeg kan sammenligne de 17 kommunene med resten av landets kommuner for å finne effekten av fjerningen av kontantstøtten.

Det er ingen som har brukt kommunal kontantstøtte i en studie, og det har heller ikke vært en samling av informasjon om disse kommunene og ordningene før nå. Jeg har samlet data om de kommunale ordningene fra riksmidia, sakspapirer fra den enkelte kommune og spørsmål sendt til alle kommuner i Norge om kontantstøtteordningen. Kommunal kontantstøtte tillater et unikt naturlig eksperiment hvor man kan sammenligne samme grupper i samme tid. Data jeg har samlet om den kommunale ordningen vil være nyttig for fremtidig forskning av kontantstøtten.

Det er flere grunner til at man kan forvente et nytt resultat i 2012. En grunn er at de institusjonelle forholdene har endret seg mellom 1998 og 2012. Kanskje den viktigste grunnen er utviklingen i barnehage dekningen. Barnehage er det direkte alternativet til kontantstøtten. Det at barnehager mer tilgjengelig vil si at det er færre som ikke får plass i barnehage og

«ufrivillig» tar imot kontantstøtten. Jeg ser og på en delvis utfasing. Dette er i seg selv interessant fordi effektene av innføringen og utfasingen ikke trenger å være symmetriske.

Målet med oppgaven er å kartlegge effektene av endringen i kontantstøtten på arbeidsmarkedet til både kvinner og menn. Jeg bruker en forskjell-i-forskjeller metode til å finne ut om gjennomsnittslønnen til kvinner og menn har endret seg som følge av reformen. Jeg finner ingen arbeidsmarkedseffekter av kontantstøtten. Dette er et resultat som står i kontrast til tidligere studier og til økonomisk teori.

1.1 Oppgavens struktur

Resten av oppgaven fortsetter som følger: I Kapittel 2 beskriver jeg familiepolitikk og innføringen av kontantstøtten i 1998. I Kapittel 3 går jeg gjennom økonomisk teori om tilpasningen til husholdninger og mødre som følge av en kontantstøtte. I Kapittel 4 går jeg gjennom tidligere studier som har sett på arbeidstilbudseffekter av kontantstøtten, og hvordan de skiller seg fra min metode. I Kapittel 5 beskriver jeg metoden jeg bruker. I Kapittel 6 beskriver jeg prosessen ved datainnsamling. I Kapittel 7 beskriver jeg kommunene som innfører støtteordningen og viser deskriptiv statistikk for kommunegruppene. I Kapittel 8 diskuterer jeg kontrollvariabler som jeg kan bruke i analysen. I Kapittel 9 viser jeg resultatene. I Kapittel 10 diskuterer jeg resultatene og i kapittel 11 konkluderer jeg oppgaven.

2.0 Familiepolitikk

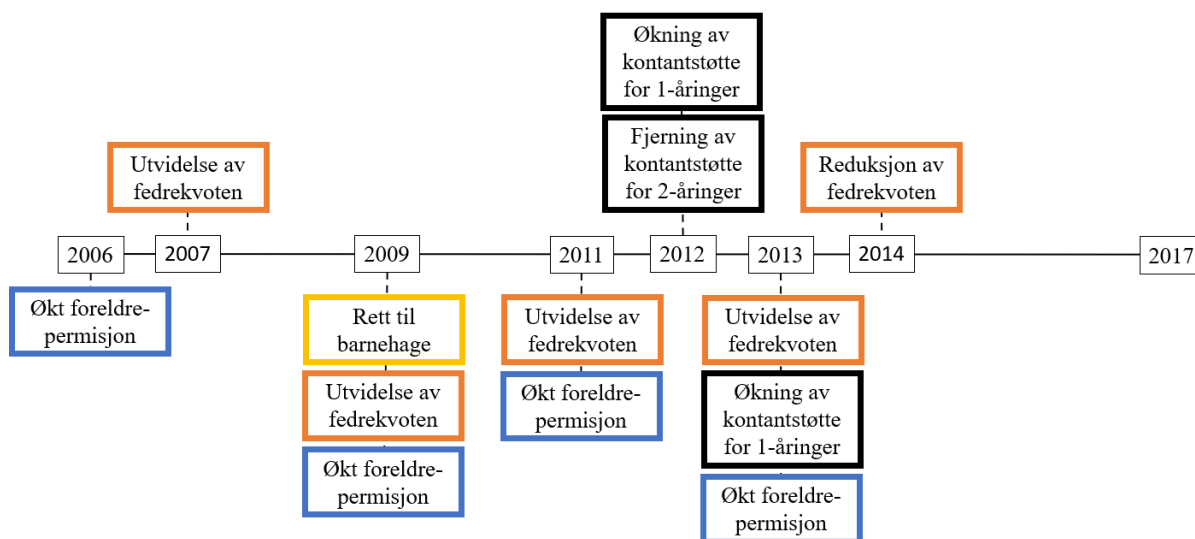
Her introduserer jeg begrepet familiepolitikk og hvordan det påvirker arbeidstilbudet. Jeg vil så presentere kontantstøtten hvilke formål den har og endringen i 2012 som jeg studerer.

Med familiepolitikk mener jeg politiske reformer som påvirker husholdninger med forelder og barn. I Norge har formålet med familiepolitikken oftest dreid seg om å legge til rette for karriere og familieliv for begge kjønn. Det å få barn er allikevel forbundet med lavere lønnsvekst for mor. Blant annet Cools og Strøm (2016) finner at kvinner med lav utdanning kunne forvente 1,2% lavere lønnsutvikling, mens for de med høyere utdanning kunne forvente 4,9% lavere lønnsutvikling enn de som ikke fikk barn. Studien finner og en mindre, men negativ effekt på lønnsutviklingen til fedre. Dette er i motsetning til hva man har funnet før og i andre land der forskningslitteraturen i hovedsak finner at menn i øker inntekten sin etter at han får barn. Dette kalles ofte for «fedre-premie» (fatherhood premium) og «mødre-straff» (motherhood penalty). En lignende studie gjort for perioden 1979-1996 i Norge finner avtagende mødre-straff for perioden, men konstant fedre-premie (Petersen et al., 2014). Artikkelen peker på den utvidete familiepolitikken som grunnen til det avtagende mødre-fratrekket. Cools & Strøm (2016) peker på familiepolitikken og spesielt da fedrekvote som mulig årsak til at de ikke lenger finner fedre-premie. Ut ifra teori vil det meste av familiepolitikken ha ført til mindre mødre-fratrekk og fedre-premie, men kontantstøtten vil virke i motsatt retning. Jeg går igjennom teorien i kapittel 3.

2.1 Annen familiepolitikk

En av grunnene til at det er interessant å se på kontantstøtten igjen er at det har skjedd mye i familiepolitikken etter 1998. Blant de viktigste familiepolitiske reformene som påvirker fordelingen av arbeidstilbudet til foreldrene er foreldrepermisjon, fedre og mødre kvoter, barnehage tilbudet og kontantstøtten. I perioden jeg studerer 2006 til 2017, var det endringer i alle disse reformene som vist i tidslinjen under.

Figur 1: Familiepolitikk 2006-2017¹

Det har vært flere utvidelser av fedrekvoten gjennom perioden, stort sett økes også foreldrepermisjonen sammen med fedrekvoten (så mor ikke får mindre permisjon). Rett til barnehageplass kom i 2009 og utviklingen til barnehagedekningen flater ut i 2010 for 1- og 2-åringer (Figur 2). I 2012 ble kontantstøtten for 2-åringer fjernet, men det var samtidig en økning for de mellom 12 og 18 måneder, denne støtten ble økt igjen i 2013 og utvidet til å gjelde 12-23 måneder. I 2014 reduserte Solberg I regjeringen fedrekvoten for første gang siden innføringen i 1992.

Jeg ser på det som en styrke for analysen at det har skjedd flere familiepolitiske reformer før 2012. Man kan tenke at kommuner som innfører kommunal støtte generelt også responderer annerledes på kontantstøtten enn andre kommuner. Jeg sammenligner kommunene før kontantstøtten inntreffer. Jeg tenker det er sannsynlig at dersom de reagerer annerledes på kontantstøtten vil de og reagere annerledes på de andre familiepolitiske endringene som har skjedd. Dette er relatert til en viktig antagelse ved metoden jeg bruker; parallelle trender og er noe jeg kommer tilbake til i metode kapittelet (kapittel 5).

2.2 Kontantstøtten

Kontantstøtten er en månedlig kontantytelse som gis til foreldre som ikke benytter seg av barnehage. Kontantstøtten ble innført i Norge 1. august 1998. Formålet er beskrevet i kontantstøtte loven kapittel 1 § 1-1

¹ Se appendiks for forklaring av reformene (tabell A1)

«Formålet med denne loven er å bidra til at familiene får mer tid til selv å ta omsorgen for egne barn, at familiene gis reell valgfrihet når det gjelder omsorgsform for barn og at det blir mer likhet i overføringene den enkelte familie mottar til barneomsorg fra staten, uavhengig av hvordan tilsynet ordnes.» (Kontantstøtteleven, 1998)

Kontantstøtten var en av KRF sine valgkampsaker og de sto i spissen da den ble innført av Bondevik I regjeringen som besto av Venstre, Senterpartiet og kristeligfolkeparti (1997-2000). Kontantstøtten inngår i et større prosjekt for Bondevik I regjeringen eller «sentrumsregjeringen» som den ble kalt. Kontantstøtte var en del av Voksenåsen-erklæringen som var det politiske grunnlaget for sentrumsregjeringen (Bondevik et al., 1997). I dokumentet er kontantstøtten sett i sammenheng mellom barnehage, man var opptatt av både ha kontantstøtte og å utvide barnehagedekningen.

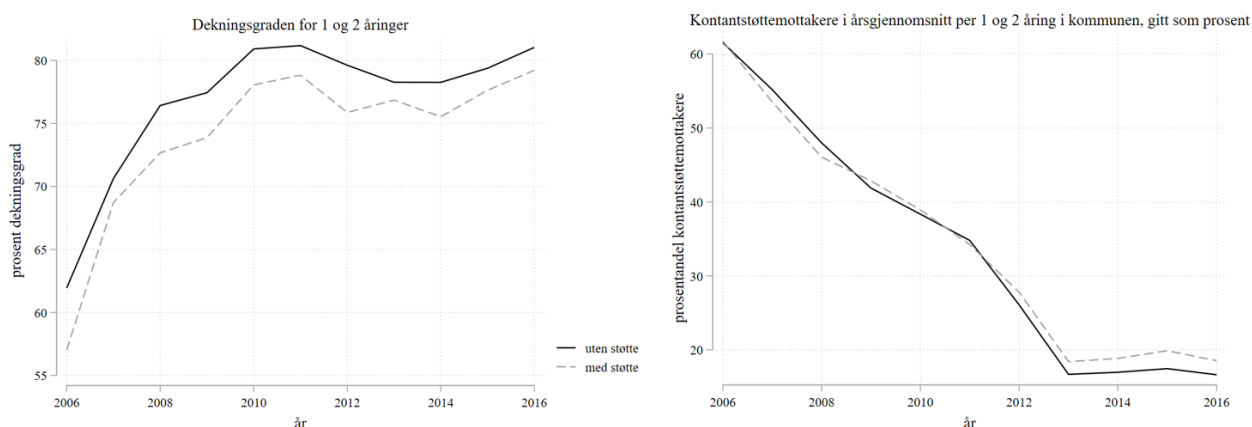
Dette var en av bekymringene til de to partiene som senere stemte imot innføringen av kontantstøtten i 1998, Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Mindretallspartiene hadde uttalt de var bekymret for betydningen for «barnevernsbarn, likestilling og barnehageutbygging» (Meld.st. 43 (200-2001)). Min problemstilling er relatert til likestilling.

Frem til 1.august 2012 var vilkåret for å motta kontantstøtte følgende:

*«Kontantstøtte ytes for barn mellom **1 og 3 år** som er bosatt i riket, og som ikke eller bare delvis gjør bruk av barnehageplass som det ytes offentlig driftstilskudd for» (Kontantstøtteleven, 1998)*

Dette betyr at man står fritt til å motta kontantstøtten og fortsette i arbeid, så lenge man ordner barnepass på andre måter enn barnehage. Kontantstøtten kan derfor ses på som en betaling for å ikke sende barnet i barnehagen. Utbyggingen av barnehager i perioden vil naturlig gjøre støtteordningen mindre attraktiv. I Figuren under er det visst dekningsgraden for 1 og 2-åringer og andelen som tar imot statlig kontantstøtte for begge kommunegruppene.

Figur 2: Barnehagedekning og kontantstøttemottakere

Barnehage dekingen øker, men ser ut som når en topp allerede i 2010. Mottakere av kontantstøtten faller, etter 2012 er det vanskelig å tolke grafen siden vilkårene ble endret de til å gjelde for barn mellom 1 og 2 år istedenfor 1 og 3 år som tidligere.

Kommunal kontantstøtte kom som en respons til denne endringen. 17 kommuner innførte en egen støtte for de mellom 2 og tre år i 2012. Disse kommunene hadde lavere barnehagedekning til å begynne med vist i den stiplede linjen i figuren over. Den kommunale støtten er administrert av hver enkelt kommune og utformet av hvert enkelt kommunestyre. Det er av den grunn ikke en homogen støtteordning og størrelse på støtten og vilkår for bruk av den kan variere fra kommune til kommune. Jeg beskriver kommunene som innførte støtten i kapittel 7.

3.0 Teoretisk bakgrunn

I denne delen beskriver jeg endringen kontantstøtteordningen i lys av økonomisk teori. Jeg vil først gå igjennom kvinnens tilpasning, så husholdningens tilpasning. Til slutt beskriver er jeg mulige effekter på arbeidsgiversiden av kontantstøtten (diskriminering).

3.1 Arbeidstilbudseffekter av kontantstøtten

Med kontantstøtten har foreldre tre valg når foreldrepermisjonene er over. De kan (1) velge å gå tilbake i fullt arbeid og betale for barnehageplass. De kan (2) velge å gå ut av arbeidsmarkedet og selv passe barnet og ta imot kontantstøtten. Eller (3) de kan bli i arbeidsmarkedet og ta imot kontantstøtten og bruke andre betalte eller ubetalte former for barnepass (besteforeldre, dagmamma etc.). Alternativ tre ser jeg bort ifra².

For foreldre til toåringer uten kontantstøtte vil alternativkostnaden til det å stå i jobb være å passe barnet og miste hele arbeidsinntekten, men å slippe å betale for barnehage. Dersom foreldrene bor i en kommune som innførte kommunal kontantstøtte vil alternativkostnaden være mindre, og det vil dermed være et sterkere insentiv til å være hjemme med barnet istedenfor å jobbe.

Kontantstøtten er også en flat stønad som vil si at den ikke avhenger av lønnen til den som velger å være hjemme. Dersom begge har lik nytte ved å være hjemme vil det være best for husholdningens økonomi at den som har et komparativt fortrinn i jobb er i arbeid. Kvinner tjener i snitt mindre enn menn. Kontantstøtten vil derfor være et sterkere insentiv for at kvinner skal være hjemme med barnet enn for eksempel foreldrepermisjon, som er gis etter arbeidsinntekt. Kontantstøtten vil og virke mer vridende for en lavinntektshusholdning. Dersom for eksempel kvinnen i en husholdning har en høyere preferanse for å være hjemme med barnet, vil hun gjøre det dersom mannen tjener tilstrekkelig. Dersom begge i husholdningen har lav inntekt, vil de uten kontantstøtten ikke velge bort arbeidsinntekten til kvinnen for en preferanse for å være hjemme med barnet.

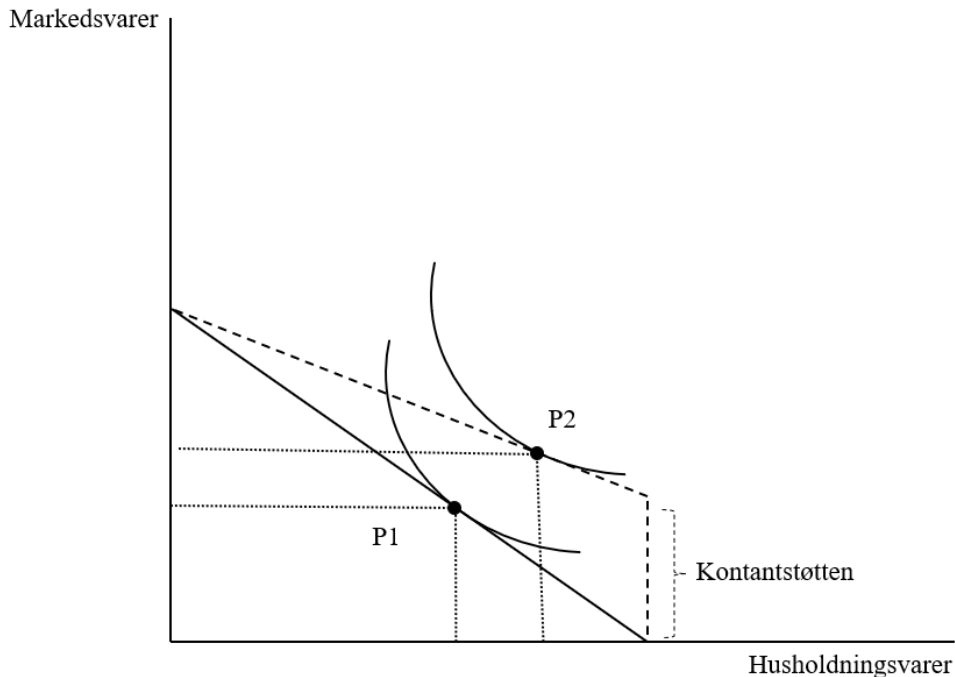
3.2 Mors tilpasning til kontantstøtten

For å illustrere hvordan kontantstøtten påvirker valget om å være i arbeid eller hjemme vil jeg for enkelthets skyld først anta at det kun er mor som tar seg av omsorgen av barnet når det ikke er i barnehagen (ikke far, dagmamma eller besteforeldre), og kontantstøtten gis time for time.

² Jeg måler ikke lønnen til de over 50 i oppgaven så dersom kontantstøtten fører til at mange besteforeldre slutter i arbeid vil ikke dette være med når jeg måler effekten av kontantstøtte. Dersom mange bruker dagmamma, kan dette påvirke arbeidstilbudet i kommunene og vil være en del av effektene jeg estimerer.

Mor kan velge mellom å ikke ta imot kontantstøtte og å jobbe mer hvor hun mottar mer markedsvare (lønn), eller å være hjemme og motta mer husholdningsvarer. Begge er normale goder. For enkelthetens skyld er alle timer i modellen brukt til enten å produsere markedsvare eller å produsere husholdningsvarer, fritid er tatt ut av modellen. Dette er vist i figuren under.

Figur 3: Mors tilpasning: kontantstøtte per time

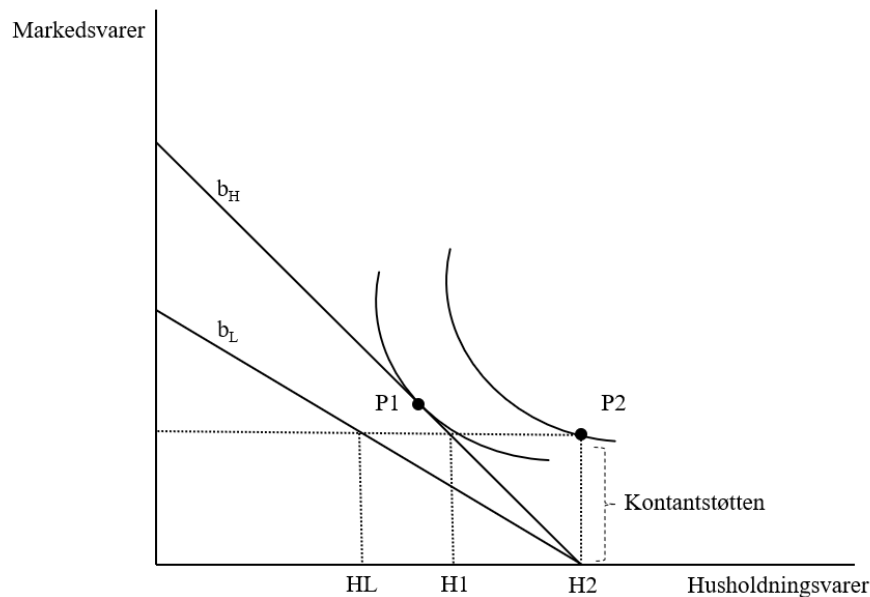
Uten kontantstøtte er budsjettlinjen gitt ved den heltrukne linjen og tilpasningen skjer der indifferenskurven tangerer budsjettlinjen i punkt P1. Innføres kontantstøtten betyr det at en kan få markedsvare selv uten å jobbe og budsjettkurven flytter seg oppover og går gradvis mot den originale budsjettkurven siden jeg har antatt at kontantstøtten gis time for time. Kvinnens nye tilpasning er tegnet her i P2. Budsjettmulighetene til kvinnen har økt fordi med kontantstøtten vil kvinnen kunne konsumere mer markedsvare til samme antall arbeidstimer som før (inntektseffekten). Siden budsjettkurven med kontantstøtten går mot den opprinnelige budsjettkurven betyr det at husholdningsvarer relativt til markedsvare har blitt billigere. På grunn av dette vil kvinnens nye tilpasning være der hun consumerer mindre markedsvare og mer husholdningsvarer (substitusjonseffekt). Begge effektene gjør at kvinnen vil jobbe mindre, begge effektene er også større for lavinntektskvinner. Siden kontantstøtten er lik for alle vil den være større relativt til inntekten dersom inntekten er lav.

Den statlige støtten er ikke time for time, men delt i fem avhengig av om barnet er 20, 40, 60, 80 og 100 prosent i barnehagen (Kontantstøtteloven, 1998). Den kommunale ordningen som kommuner innførte i 2012 gjør dette litt forskjellig. Noen ordninger var identiske med den

utfasede statlige støtten, mens andre kun gav kontantstøtte til foreldre som ikke benyttet barnehage i det hele tatt.

Dersom støtten ikke kan gis som deltidsstøtte vil den holde flere helt ute av arbeidslivet. Det vil ikke være noen insentiver for å jobbe dersom man tjener mindre enn kontantstøtten. I figuren under er det visst en slik støtte. For mor med både høy og lav lønn.

Figur 4: Høy- og lavinntektsmor sin tilpasning: kontantstøtte fulltid

Dersom kvinnen har en høy arbeidsinntekt, har hun budsjettkurven b_H . Mellom H1 og H2, her vil alle ta imot kontantstøtten. Også de som jobber slit at de akkurat tjener over kontantstøtten når det ikke er støtte, som i P1 vil slutte å jobbe ved en innføring³ og tilpasse seg i punkt P2. For lavtlønnete med budsjettkurve b_L vil man ikke begynne å jobbe før man tilpasser seg et sted med flere arbeidstimer enn i HL.

3.3 Husholdningens tilpasning

Til nå har jeg forklart hva som skal til for at kvinnen skal velge å ta imot støtten eller ikke. Ut ifra teori om spesialisering vil jeg forklare hvorfor det er kvinnen som velger støtten fremfor mannen. Fra teori om spesialisering i hjemmet (Becker, 1991) vil endringen i kontantstøtten føre til at i de kommunene som får mindre støtte få et mer likestilt arbeidsliv. Jeg vil forklare spesialisering i hjemmet via en eksempel-husholdning hvor jeg introduserer et barn.

³ Med mindre de har en veldig høy preferanse for å tjene og jobbe akkurat så mye (bratt indifferens kurve).

For å forstå sammenhengen mellom familiepolitikk og kjønnsforskjeller kan man studere valgene til husholdninger. Personene kan velge å bruke tiden sin i en av to sektorer, i arbeid eller i hjemmet. Som Becker, antar jeg for enkelthetens skyld at tid brukt i arbeidsmarkedet øker lønn og påvirker ikke produktivitet i hjemmet og tid brukt i hjemmet øker produktivitet i hjemmet, men ikke lønn.

Det antas at husholdningen maksimerer nytte som kun kommer fra konsum av markedsgoder og husholdningsvarer. I en husholdning med to voksne personer som er identiske på alle områder utenom kjønn og det ikke er barn eller planer om barn vil det være tilfeldig hvem som jobber mest, sett bort ifra diskriminering. Dersom de ikke er like, vil antall timer i hjemmet og i jobb bestemmes av lønn og produktivitet i hjemmet.

Husholdningens nyttefunksjon kan spesifiseres som (Becker, 1991):

$$Z = Z(x, h) = Z\left(\frac{wt_w^m}{p} + \frac{\alpha wt_w^k}{p}, t_h^m + \beta t_h^k\right) \quad (3.1)$$

Z er husholdningens nytte, som avhenger av husholdningens samlede konsum av husholdningsvarer, h , og markedsvare, x . Konsum av markedsvare er gitt av $\frac{wt_w^m}{p} + \frac{\alpha wt_w^k}{p}$, hvor w er timelønn, t_w^m er antall timer mannen bruker i arbeid, t_w^k er antall timer kvinnen bruker i arbeid og p er prisen på markedsvare. α er en parameter som viser hvor stor kvinnens timelønn er i forhold til mannens. Hvis $\alpha = 1$ har de like stor timelønn, hvis $\alpha < 1$ har kvinnen lavere timelønn og hvis $\alpha > 1$ har kvinnen høyere timelønn. Konsum av husholdningsvarer er gitt ved $t_h^m + \beta t_h^k$, hvor t_h^m er mannens tid og produksjon i husholdningen og t_h^k er kvinnens tid produksjon i husholdningen β er en parameter på produktiviteten til kvinnen i hjemmet i forhold til mannen. For enkelthetens skyld er all tid (T) i modellen tid brukt i produksjon av husholdningsvarer eller markedsvare så $t_w + t_h = T$. Når kvinnen og mannen er identiske vil $\alpha = \beta = 1$.

Introduseres det barn i en husholdning hvor $\alpha = \beta = 1$, kan dette endres. Graviditet og amming er det kun kvinnen som kan utføre. Foreldrepermisjonen nå 49 uker kan deles likt mellom mannen og kvinnen. I kvinnens foreldrepermisjon er fødselspermisjon (seks uker) og svangerskapspermisjon (12 uker) inkludert, mannen har 2 uker omsorgspermisjon etter fødsel. Etter denne permisjonen har foreldrene rett til 12 måneder hver, men dette er ulønnet permisjon (§12 Arbeidsmiljøloven, 2006).

Før fødselen har kvinnen rett til svangerskapspermisjon og etter fødselen må det vises legeerklæring dersom hun skal i jobb mindre enn 6 uker etter fødselen. I denne perioden er mannen i jobb og øker produktiviteten sin i arbeidsmarkedet relativt til kvinnen. Hadde forsørgerne kunnet fordele resten av foreldrepermisjonen fritt seg imellom ville det lønnet seg at kvinnen tok hele permisjonen. Da ville kvinnen økt produktiviteten hjemme og mannen vil økt sin produktivitet i arbeidsmarkedet. Etter man er ferdig med permisjonsperioden vil kvinnen ha kommet kortere i karrieren og vil derfor tjene mindre enn mannen ($\alpha < 1$), mens mannen vil være mindre produktiv hjemme relativt til kvinnen ($\beta > 1$). Husholdningen vil derfor velge at kvinnen er mer hjemme og mannen jobber mer i arbeidslivet. Dette er den teoretiske bakgrunnen til fedre-premie og mødre-fratrekk beskrevet fra forrige kapittel.

Kontantstøtte er et valg som foreldrene må ta direkte etter den betalte foreldrepermisjonen. Da er barnet et år gammelt, og begge foreldrene har lik rett til å ta ut inntil et år ulønnet permisjon hver. Kontantstøtten gjør det mindre kostbart for en av foreldrene å være hjemme. Fra spesialiseringen som har skjedd under foreldrepermisjonen, vil husholdningen velge at mannen jobber mest utenfor hjemme og kvinnen er mest hjemme. Valget om å bli hjemme året etter (betalt)permisjon endres ikke i 2012. Endringen jeg ser på er fjerningen av kontantstøtte for 2-åringer altså etter at den ene forelder har brukt opp sin rett til (ulønnet)permisjon⁴. Så det valget jeg ser på for husholdningen; er om kontantstøtten fører til at kvinner blir hjemme med barna uten rett til permisjon.

I perioden 1998 til 2012 har det skjedd en del endringer for fedre. Spesielt fedrekvoten som har blitt utvidet kan bety at tilpasningen blir annerledes i 2012 enn den var i 1998. Dersom kvinnens spesialisering kommer fra amming og at det er kvinnen som føder vil denne spesialisering bli relativt mindre viktig av fedrekvoten.

Før foreldrepermisjonen antok jeg at kjønnene var helt identiske utenom kjønn. Under familiepermisjonen hadde kvinner et fortrinn i hjemmearbeid på grunn av graviditet og amming. Etter foreldrepermisjonen er ikke amming og graviditet relevant lenger, men kvinnen har økt sin produktivitet i hjemmet, og mannen har økt sin produktivitet i arbeidsmarkedet ($\alpha < 1 < \beta$).

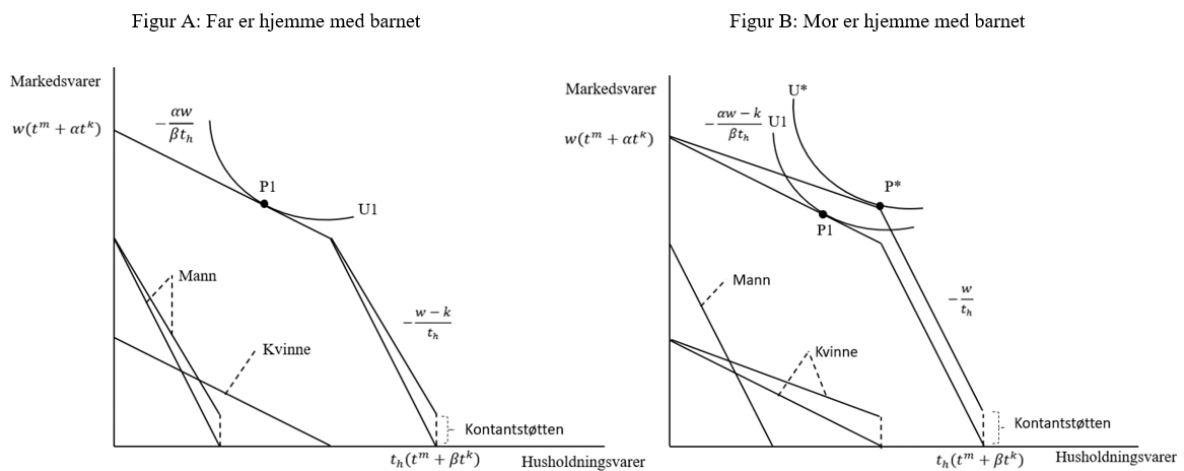
Jeg vil nå vise husholdningens tilpasning grafisk. Kontantstøtten her gitt per time en forsørger er hjemme med barnet. Kontantstøtten brukes på markedsvare. Dette betyr at for hver time

⁴ Hvis kun en forelder har brukt retten til ulønnet permisjon

ekstra en jobber i arbeidsmarkedet tjener man en time mer lønn man kan bruke på markedsvarer, men man mister en time verdt med kontantstøtte.

I figurene under er det visst husholdningens valg om far skal være hjemme med barnet eller om mor skal være hjemme med barnet. Det gitt at kun en forelder av gangen har mulighet til å få kontantstøtte av å være hjemme med barnet. k er kontantstøtte per time hjemme. Kvinnen har et absolutt fortrinn i hjemmet $\beta > 1$, og Mannen har absolutt fortrinn i arbeidsmarkedet $\alpha < 1$ ⁵.

Figur 5: Husholdningens tilpasning: kontantstøtte per time

Figurene viser en husholdning som begynner i P1 for begge situasjonene, her har mannen spesialisert seg i arbeidsmarkedet og kvinnen jobber noe og er noe hjemme. Helningen på budsjettkurven endres når kontantstøtten introduseres. Dersom mannen får mulighet til å ta imot kontantstøtten (Figur A) vil ikke husholdningen ta imot støtten, da er det mer lønnsomt å bli i samme tilpassningen som før (P1). Moren har fortsatt kompartivt fortrinn i hjemmearbeid, så lenge dette er sant vil hun jobbe mest hjemme. Hvis kontantstøtten er veldig stor i forhold til lønnen kan det være mannen ville brukt mer tid hjemme med støtte. Men så lenge helningen på budsjettkurven til mor er slakere enn mannens, vil mor være den som er mest hjemme fordi hun vil da ha komparativt fortrinn i hjemmet.

Siden kontantstøtten er fast og avhenger ikke av hvem som tar seg av omsorgen for barnet, vil det alltid lønne seg for husholdningen at den som allerede har et komparativt fortrinn i hjemmet tar seg av omsorgen. I figur 5B øker fortrinn til kvinnen i hjemmet, så selv om kvinnen fortsatte å jobbe deltid som før ville husholdningen fått økt budsjett. Dette fordi husholdningen

⁵ Resonnementet blir det samme med komparative fortrinn $\frac{\alpha}{\beta} < 1$

vil motta støtte for tiden hun er hjemme. Husholdningens budsjett skifter utover og kan tilpasse seg på en indifferenskurve som gir høyere nytte, dette er inntektseffekten. Arbeidet i hjemme vil nå være mer lønnsomt relateivt til lønnsinntektene i arbeidsmarkedet, derfor vil kvinnen bruke mer av sin tid i hjemmet enn før. I P^* er mannen fullt spesialisert i arbeidsmarkedet og kvinnen fullt spesialisert i hjemmet.

3.2 Fertilitet og innflytting

Utfasingen av kontantstøtte kan ha andre effekter enn kun direkte på arbeidstilbudet. Det kan ha en effekt på fertilitet og innflytting til kommunene med støtte. For husholdninger som a priori ønsker å ha barna hjemme heller enn i barnehagen vil fjerningen av kontantstøtten redusere insentivene til å få (flere) barn. Videre har husholdninger med slike preferanser insentiver til å flytte til kommunene som erstattet den utfasede statlige støtten med kommunal kontantstøtte. Begge disse potensielle effektene vil kunne bidra til å øke kjønnsulikheten i kommunene som innfører kommunal kontantstøtte ved at en større andel av småbarnshusholdningene har preferanser for at mor er hjemme med barn sammenliknet med kommunene uten kommunal kontantstøtte. Begge disse effektene kan være et problem for robustheten i estimatene mine, siden det er grupper som selekterer seg til behandling.

3.3 Diskriminering

Kontantstøtten og endringer i denne kan også påvirkes bedriftenes insentiver til å drive med statistisk diskriminering mot kvinner i ansettelser og opprykk, dette er etterspørselseffekter. Slik diskriminering i arbeidsmarkedet kan være en av forklaringene på hvorfor kvinner og menn tjener ulikt. Arbeidsgivers diskriminering i arbeidslivet kan deles i tre typer; statistisk- implisitt- og preferansebasert- diskriminering (Bertrand et al., 2005). Preferansebasert handler om at arbeidsgiver⁶ liker bedre å jobbe med menn enn kvinner og derfor i ansettelsesprosesser legger til en kostnad å jobbe med kvinner. Dette betyr at kvinner må godta dårligere vilkår enn mannlige kandidater fordi arbeidsgiver liker ikke å jobbe med kvinner. Implisitt diskriminering er at arbeidsgiver uten å selv være klar over det velger å forskjellsbehandle menn og kvinner. Disse to typene diskriminering er ikke knyttet til kontantstøtten.

Statistisk diskriminering på den andre siden kan derimot endres av kontantstøtten. Statistisk diskriminering kommer fra ikke perfekt informasjon om arbeidstager. Arbeidsgiver fyller den manglende informasjonen med gjennomsnittet av gruppen individet er en del av. En arbeidsgiver har ikke lov å spørre om planer om barn (likestillings- og diskrimineringsloven,

⁶ Arbeidsgiver er personen som ansetter og bestemmer arbeidsvilkårene til den ansatte

2017), men en arbeidsgiver vet at en ung kvinne har større sannsynlighet å få barn enn en eldre kvinne og at kvinner tar ut lenger fødselspermisjon enn menn. Bruker arbeidsgiver denne informasjonen i en ansettelses eller forfremmelsesprosess er det statistisk diskriminering⁷. Det vil si at dersom kvinners avbrekk i forbindelse med fødsel øker i snitt kan dette ha konsekvenser for alle kvinner som kan få barn, selv om man ikke planlegger å få barn.

4.0 Litteratur

Det er flere studier som har undersøkt effekten av kontantstøtten på arbeidstilbudet. De fleste studiene ser på effekten på mødre og ikke fedre. Det meste av litteraturen studerer innføringen av støtten i 1998. Det er lite faglitteratur for endringen i 2012, og det er ingen som har brukt kommuner med kommunal kontantstøtte som sammenligningsgruppe. Jeg beskriver først studier som så på innføringen i 1998 og så på endringen i 2012.

4.1 Innføringen i 1998

En av de mest siterte studiene som ser på årsakssammenhenger mellom kontantstøtten og arbeidstilbudseffektene i Norge er Pål Schøne sin artikkel fra 2004 (Schøne, 2004). Schøne bruker register data frem til år 2000 og ser dermed på korttidseffektene av kontantstøtten. Det er flere som ser på korttidseffekter av støtten (Håkonsen et al., 2001; Naz, 2004) disse bruker survey data fra perioden. De finner omtrent samme effekt mellom 3-5% negativ effekt på kvinner arbeidstilbud.

Schøne bruker en DDD-modell eller et forskjell-i-forskjell-i-forskjeller metode. Denne metoden bygger på vanlig forskjell-i-forskjeller. Schøne bruker kvinner med barn i kontantstøttealder som behandlingsgruppe, og mødre med barn som akkurat er for gamle til å få støtten som kontrollgruppen. Han sammenligner forskjellen innad i disse to gruppene med 1997 og 2000 altså før og etter støtten. Schøne benytter DDD heller enn DD⁸ for å kontrollere for mulige makroøkonomiske effekter i denne perioden som kan ha påvirket kvinner med barn i ulike aldre ulikt. Det er mulig å si at DDD er forskjellen mellom to DD-analyser. I dette eksempelet er den ene DD-forskjellen mellom forskjellen for før og etter behandling i 1994-1997 og 1997-2000 for mødre som har mulighet til å ta imot kontantstøtte. Den andre DD er

⁷ Dette er heller ikke lov, men vanskelig å oppdage/bevise.

⁸ DD er forkortelse for forskjell-i-forskjeller

samme forskjell for mødre med barn for gamle til å ta imot kontantstøtte. Schøne skriver det slik:

$$\begin{aligned}
 DDD = & \left\{ \begin{array}{cc} \text{Forskjell i behandlingsgruppen} & \text{Forskjell i behandlingsgruppen} \\ \text{1997 - 2000} & \text{1994 - 1997} \\ \hline Y_a^T - Y_b^{T97-00} & - \quad Y_a^T - Y_b^{T94-97} \end{array} \right\} \\
 & \underbrace{\hspace{15em}}_{DD} \\
 - & \left\{ \begin{array}{cc} \text{Forskjell i kontrollgruppen} & \text{Forskjell i kontrollgruppen} \\ \text{1997 - 2000} & \text{1994 - 1997} \\ \hline Y_a^C - Y_b^{C97-00} & - \quad Y_a^C - Y_b^{C94-97} \end{array} \right\} \quad (4.1) \\
 & \underbrace{\hspace{15em}}_{DD}
 \end{aligned}$$

Schøne har en dummyvariabel for om du er i kontantstøtte perioden 1997-2000, om du er i den siste perioden =1 hvis 1997 eller 2000 og om du er i behandlingsgruppen =1 hvis du har barn som er i alder hvor du kan motta kontantstøtte.

Siden kontantstøtten som kom i august 1998 gjaldt umiddelbart for hele landet, var det i 2004 vanlig forskjell-i-forskjeller metoden ikke vært robust mot makroøkonomiske sjokk som kunne påvirke arbeidstilbudet. Schøne kontrollerer for dette ved å legge inn tredje forskjell som er forskjellen mellom perioden 97-00 og 94-97 i analysen.

DDD er en anerkjent metode for å finne årsakssammenhenger. DDD har samme intuitive forklaring som vanlig DD ved at den estimerer den kausale effekten av kontantstøtten ved å sammenligne et kontrafaktisk utfall.

Selv om DDD estimatoren er satt sammen av to ulike DD estimatorene, trenger ikke både differansen for mødre som kan motta kontantstøtten og mødre som ikke kan motta støtten ha parallelle trender. Det relative utfallet for gruppene 94-97 og 97-00 for mødre som kan ha kontantstøtte må ha samme trender som det relative utfallet gruppe 94-97 og 97-00 for mødre som akkurat ikke kan ha kontantstøtte, gitt fravær av kontantstøtte. Med andre ord kan de to DD-estimatorene ha bias så lenge den er lik for begge. (Olden & Møen, 2022).

Med kontroll og behandlingskommuner og en enkel DD så må antagelsen om parallelle trender holde, dette er en mildere antagelse enn to like bias DD estimatorene. Det er og lettere å forklare hvor effektene kommer fra i en vanlig DD modell.

Schøne finner at andelen mødre som blir hjemme med barnet øker som følge av kontantstøtten, han selv beskriver endringen som «moderat». Det er en negativ effekt på antall arbeidstimer for kvinner på 3%. Naz (2004) ser på det samme som Schøne, men brukte vanlig DD og hadde survey data fra 1999 - 2000 fant lignende resultater som Schøne.

På kort sikt er påvirkningen av kontantstøtten moderat negativ på mødres arbeidstilbud. Drange og Rege (2013) har undersøkt langtidseffektene på arbeidstilbudet til mødre av midlertidige avbrekk i arbeidsmarkedet. De bruker Forskjell-i-forskjeller metoden. Kontrollgruppen er mødre med eldre barn og behandlingsgruppen er de med barn i alderen hvor man kan motta kontantstøtten. Drange og Rege valgte denne metoden fordi det ga mer muligheter for kontrollerer for flere foreldrekaraktistika. Selv om forfatterne anerkjenner at det blir ikke robuste estimater dersom arbeidstilbudstrendene for mødre til barn i forskjellig alder er forskjellig med og uten kontantstøtten (Drange & Rege, 2013).

De finner at for mødre med lavere utdanning og som hadde under medianlønn før innføringen av støtten, hadde kontantstøtten en effekt på lønn og arbeidsdeltagelse til moren til barnet fylte 6 år etter dette var det ingen synlig effekt av støtten. Støtten hadde heller ingen effekt på mødrene med høy utdanning eller høy inntekt før støtten, som stemmer overens med Becker og teorien beskrevet i forrige kapittel.

Naz stiller spørsmålet i hvilken grad kontantstøtten har hatt arbeidstilbudseffekt på foreldre med innvandrerbakgrunn. Også Naz bruker forskjell-i-forskjell metoden. Behandling- og kontrollgruppe er nesten det samme som i Drange og Rege. Forskjellen er at hvor Drange og Rege brukte kun 2-og 5 åringer i Naz bruker foreldre med barn fra 1-3 i behandlingsgruppen, og for 2 til 5 år for kontrollgruppen. Denne vil altså ha de samme robusthets utfordringen som Drange og Rege. Naz tar opp en annen kontrovers rundt kontantstøtten. Mange har ment at kontantstøtten er en støtte som hindrer god integrering.

Naz finner at kontantstøtten fører til at kvinner jobber mer deltid og mindre heltid dersom kvinnen har lav utdanning⁹ eller ikke-vestlig innvandrer. Dette er et funn jeg ikke vil kunne replikere fordi jeg ikke har registerdata og kan med det ikke se hvem som går over til deltid, kun effekten i hele kommunen¹⁰.

⁹ I motsetning til hans egen artikkel fra 2004 hvor han fant at den hadde større effekt hos kvinner med høy utdanning Naz, G. (2004). The Impact of Cash-Benefit Reform on Parents' Labour Force Participation. *Journal of Population Economics*, 17(2), 369-383. <http://www.jstor.org/stable/20007913>

¹⁰ Jeg kan skille mellom mann og kvinne og mellom med og uten barn i forskjellige utfall.

4.2 Endringen i 2012

Det er gjort mindre forskning på endringen i 2012. En artikkel av Dahl (2014) i nav sitt eget fagtidsskrift «Arbeid og velferd» finner at endringen i 2012 har ført til at både mødre og fedre jobbet mer. Og at de med lav utdanning og de med ikke vestlig bakgrunn hadde lavere sannsynlighet til å komme raskt tilbake i jobb etter fødsel.

Dahl konstruerer en referanse person med gitte karakteristika gitt ut fra flere forklaringsvariabler. Han bruker så en logaritmisk regresjonsmodell for å vise sannsynligheten for at personen er i jobb ett og to år etter fødselen. Sammenligningsgruppen er personer i samme alder, men som ikke har barn. Denne gruppen har lite til felles med foreldre, det kan være mange ting som kan forklare at foreldre i større grad kommer tilbake i jobb etter endringen i kontantstøtten.

En masteroppgave fra 2015 ser også på endringen i 2012 og bruker forskjell-i-forskjeller metoden (Weierud, 2015). Han bruker registerdata og ser på forskjellen mellom mødre med barn på 2 år og mødre med barn på 4, før og etter 2012. Han ser ikke på kommuner som innfører kommunal kontantstøtte. Han finner en økning av arbeidstilbudet hos kvinner som mistet mulighet til kontantstøtte på 1.3% som er en moderat endring, men passer godt overens med det de fant av kortidseffekter av innføringen i 1998.

4.3 Min oppgave i lys av tidligere funn

Kontantstøtten er en interessant stønad som det er forsket en del på. Til nå har hovedfunnene vært at kontantstøtten fører til at mødre, spesielt mødre med lavere inntekt og utdanning er lenger ute av arbeidslivet. Dette gjelder også etter at kvinnene ikke lenger kan ta imot kontantstøtten. Grunnen til at det er interessant å på nytt se på kontantstøtte er at kommunal kontantstøtte åpner for ny metode for å finne kausal årsakssammenheng mellom kontantstøtten og endringer i arbeidsmarkedet. Når kontantstøtten tidligere har blitt studert har enten tilnærmingen vært å sammenligne mødre som har hatt mulighet til å få støtten mot noen som ikke har mulighet. Det meste av forskningen har vært på innføringen av kontantstøtten, mens endringen jeg ser på er en utfasing.

En annen grunn til å se på spørsmålet på nytt er utviklingen i barnehagesektoren. Dersom grunnen til at kvinner velger i større grad å være hjemme med barn er på grunn av at kontantstøtten har gjort det billigere, vil billigere barnehage ha motsatt effekt. Som i figur 2 har

det vært en stor økning i barnehageplasser og barnehagereformen har gitt makspris til barnehagene. Disse endringene kan gjøre at effekten av kontantstøtten ikke er den samme som i årene rundt 1998.

Studiene med forskjell-i-forskjeller metoden bruker mødre med litt eldre barn så de ikke kan benytte seg av støtten som kontrollgruppe. Dette blir et problem hvis disse mødrene har annerledes arbeidstilbudstrender enn de med yngre barn. De vil ikke være robuste mot makroøkonomiske sjokk. Schøne prøver å gjøre resultatene mer robuste mot dette, men legger til strengere antagelser. Jeg får ikke dette problemet siden jeg sammenligner samme enheter (kommuner) i samme tid. Jeg ser på lønnen til alle kvinner i kommunene og ser om lønnen for kvinnene i kommuner som har fått minsket kontantstøtte har en høyere lønnsstigning enn kvinner i kommuner som har beholdt støtten. Det kan være arbeidstilbudene til kvinnene i kommunegruppene er forskjellig og da har jeg samme problem¹¹.

5.0 metode

Målet med oppgaven er å vise den kausale effekten på fjerning av kontantstøtte for 2 åringer på arbeidsmarkedet. Jeg bruker lønn som arbeidsmarkedsutfall. Effekten av endringen er hvor mye lønnen har endret seg som følge av kun endringen i støtteordningen. Det holder altså ikke å måle lønnen før og etter tiltaket, for i den perioden har det skjedd andre ting som påvirker arbeidsmarkedet. For å kunne si hvor mye av endringen i lønn kommer av kontantstøtteendringen må jeg sammenligne utfallet med det kontrafaktiske utfallet. Altså endringen som ville ha skjedd dersom kontantstøtten hadde fortsatt som før. Det faktiske kontrafaktiske utfallet av endringen finnes ikke, men jeg kan bruke de kommunene som innførte en kompensierende ordning for å nærme meg det som ville ha vært det kontrafaktiske utfallet. For å sammenligne utfallet av kontantstøtte endringen og det kontrafaktiske utfallet bruker jeg forskjell-i-forskjeller metoden. Jeg forklarer først intuisjonen bak forskjell-i-forskjeller metoden for så å vise regresjonsmodellen.

¹¹ Eller at arbeidsgivere er forskjellige i kommunegruppene.

5.1 Forskjell-i-Forskjeller (DD)

Med forskjell-i-forskjell metoden estimerer jeg den kausale effekten av kontantstøtte endringen på arbeidsmarkedet. Jeg gjør dette ved å måle forskjellen mellom kontroll- og behandlingskommuner og forskjellen før og etter behandling skjer. Kontroll kommuner som innfører kommunal kontantstøtte i 2012 og behandlings kommuner er de som fjerner kontantstøtte for to-åringer i 2012¹². Målet med en forskjell-i-forskjell metode er å sammenligne de som får behandling med det utfallet som ville ha skjedd dersom samme gruppe ikke hadde fått behandling. Det går ikke at samme gruppe får behandling og ikke behandling samtidig derfor må man konstruere et kontrafaktisk utfall fra en annen gruppe her kontrollkommunene. Jeg måler forskjellen mellom før og etter endringen i 2012 for kontrollgruppen, dette er lønnsutviklingen for kommuner som innfører kommunal kontantstøtte. Jeg måler den samme forskjell for kommuner uten støtte. Denne forskjellen minus forskjellen for de som innfører kommunal kontantstøtte er effekten av fjerningen av kontantstøtten for to åringer¹³.

Kontrollgruppen og behandlingsgruppen kan virke kontraintuitivt i denne oppgaven, siden det er en utfasing og en innføring av en støtte samtidig. De 17 kommunene som innfører kommunal kontantstøtte, er kontrollgruppen siden det er disse kommunene som skal beskrive det kontrafaktiske utfallet. Behandlingsgruppen er de 403 kommunene som mister støtten. For enkelthetens skyld vil jeg videre referere til kontrollgruppen som «med støtte» og behandlingsgruppen som «uten støtte».

Fra gjennomgangen av Schöne forklarte jeg at DDD er det samme som forskjellen mellom to DD. Med samme notasjon som i ligning 4.1 ser en vanlig DD slik ut:

$$\underbrace{\left\{ \begin{array}{cc} \text{Forskjell for de uten støtte} & \text{Forskjell for de med støtte} \\ \text{Før og etter 2012} & \text{Før og etter 2012} \\ \overbrace{Y_{post} - Y_{pre}} & - \quad \overbrace{Y_{post} - Y_{pre}} \end{array} \right\}}_{DD} \quad (5.1)$$

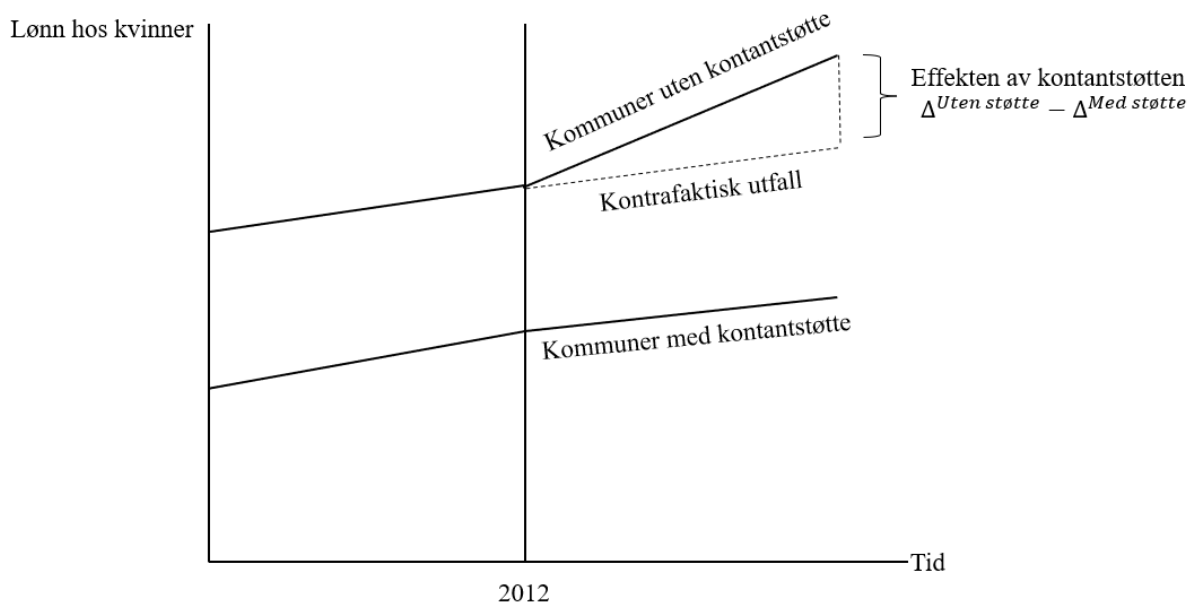
¹² Det er staten som fjerner kontantstøtten for 2- åringer ikke kommunene selv.

¹³ Man kunne like gjerne tatt forskjellen mellom gruppene etter 2012 minus forskjellen før 2012, matematisk er dette det samme.

Siden det er en gruppe som ikke mister støtten trenger ikke jeg to perioder slik som Schøne og kan sammenligne gruppene i samme periode. Dette gjør at mine estimater på effekten av kontantstøtten er robuste mot makroøkonomiske sjokk i denne perioden, gitt at disse sjokkene påvirket behandlings- og kontrollkommunene likt. $\overbrace{Y^{post} - Y^{pre}}$ er forskjellen i utfallet før og etter endringen. Denne endringen måles etter 2012 minus før 2012 slik at det er et positivt tall hvis utfallet har vokst etter fjerning av støtten.

Figuren under er laget som et eksempel på hvordan resultatet kan se ut dersom det er en effekt av kontantstøtten og denne effekten går i samme retning som den som er funnet i tidligere forskning (se kap. 5) og som samsvarer med Becker sin allokeringsteori utledet i kapittel 3.

Figur 6: Forskjell-i-forskjeller

For at metoden skal være gyldig må trenden til behandlings- og kontrollkommunene være parallelle. Parallelle trender kan jeg måle og se grafisk før 2012, etter endringen må jeg anta parallelle trender. Det vil si at lønnen i de to gruppene med kommuner godt kan være på ulikt nivå, men de to kurvene må følge en felles trend. Dersom lønnen til kvinner vokser raskere i kommunene som senere får lokal kontantstøtte blir det et problem å skille ut effekten av kontantstøtten. Etter 2012 for behandlingsgruppen er det to kurver, den stiplede har samme helning som kontrollgruppen og den ikke stiplede har en brattere helning forskjellen på disse er det som er effekten av kontantstøtten. Den stiplede linjen er det kontrafaktiske utfallet og det jeg regner med hadde skjedd dersom kontantstøtten ikke hadde blitt fjernet. Jeg tegnet med vilje inn en slakere helning etter 2012 for kontrollgruppen. Dette viser at en endring i helning som

for eksempel kommer av økt støtte til 1-åringer vil bli fjernet fordi den ligger i det kontrafaktiske utfallet.

I en vanlig DD er det to dimensjoner. Før og etter er den ene dimensjonen den andre er kontroll og behandling. Behandling får en kun når man er iblant kommunene uten støtte og etter 2012, ellers er det fravær av behandling. I tabellen vises fravær av behandling som 0 og behandling som 1.

Tabell 1: Interaksjon mellom tid og behandling

	Kommuner med støtte	Kommuner uten støtte
Før 2012	0	0
Etter 2012	0	1

I tabellen over vises det kun en effekt av å være i kommunen uten støtte og etter 2012, det er i DD denne effekten jeg vil skille ut. For min problemstilling er situasjonen noe mer komplisert enn ovenfor av to grunner. Den første grunnen er at sammen med å fjerne støtten for to-åringer økte de støtten for ett-åringer mellom 13 og 18 måneder. Dette er i utgangspunktet ikke et problem siden endringen kun skjer langs en dimensjon og ikke mellom gruppene. Det kan være et problem hvis kommuner som innfører støtten reagerer annerledes på økningen hos 1 åringer enn hos de kommunene uten støtte. Siden kommunene som innfører kommunal kontantstøtte ikke er tilfeldig trukket kan jeg ikke garantere for dette, jeg kommer tilbake til dette i diskusjonen. Den andre grunnen er at endringen i 2012 er både en utfasing og en innfasing av støtte samtidig. I kommunene som ikke mistet kontantstøtten for 2- åringer var det en innføring av kommunal kontantstøtte. Det vil kunne være noen forskjeller i hvordan den kommunale ordningen er og hvordan den virker, dette blir diskutert mer i diskusjonen (kapittel 9). Effekten av endringen fra statelig til kommunal kontantstøtte vil også være en del av mine estimater på arbeidsmarkedseffekter. Dette vil være viktig når jeg tolke resultatene.

Under er samme tabell som over, men størrelsene på støtten gitt i kroner per måned og de to komplikasjonene gitt over. Rutene for før 2012 er like som de skal være, for ettåringer endrer det seg i 2012. Siden endringen skjer over samme dimensjon, er ikke dette et problem. Effekten av denne vil bli tatt fordi endringen vil påvirke det kontrafaktiske utfallet og det faktiske utfallet

likt gitt at det er parallelle trender. Endringen for 2-åringer går over to dimensjoner både før og etter og mellom kommuner med og uten støtte.

Tabell 2: Tid og behandling med kontantstøtten gitt i kroner per måned

	Kommuner med kommunal støtte		Kommuner uten kommunal støtte	
	1-åringer	2åringer	1-åringer	2-åringer
Før 2012	3303	3303	3303	3303
Etter 2012	5000 (13-18m) 3303 (18-23m)	3303-5000	5000 (13-18m) 3303 (18-23m)	0

Tabellen over bringer meg videre til regresjonsmodellen. Jeg skal måle effekten av å være i en behandlingskommune i behandlingsperioden som er vist i den uthevede ruten i tabellen (rute 4). Forklaringsvariabelen jeg er interessert i (r_{kt}) er dermed et binært forhold gitt av tid og kommune:

$$\text{Behandling: } T_k = 1 \text{ Hvis de fjerner kontantstøtten, } T_k = 0 \text{ hvis ikke} \quad (5.2)$$

$$\text{Behandlingsperiode: } P_t = 1 \text{ dersom } t > 2012, P_t = 0 \text{ hvis ikke} \quad (5.3)$$

$$\text{Behadnling i behandlingsperiode: } r_{kt} = T_k \times P_t \quad (5.4)$$

Her er r_{kt} en interaksjon variabel gitt av T_k og P_t . Den er kun er lik 1 når en befinner seg i perioden etter 2012 og i en kommune uten støtte og er ellers 0.

Jeg bruker denne regressoren i en fast effekt modell gitt som:

$$Y_{kt} = \delta r_{kt} + \mu_t + \alpha_k + \beta X_{kt} + \varepsilon_{kt} \quad (5.5)$$

Y_{kt} er utfallsvariabelen. Her er δ koeffisienten som beskriver effekten av kontantstøtte endringen, μ_t er tidsfaste effekter og α_k er kommunefaste effekter. X_{kt} er kontrollvariablene jeg tar med disse skal kontrollere for uobservert faktorer som både varierer i tid og mellom kommuner. Jeg beskriver disse i mer detalj i kapittel 8. ε_{kt} er feilleddet. Siden det er en endring i 2012 for begge kommunegruppene i 2012 som skjer uavhengig av hverandre vil begge disse effektene være en del av δ . Målet med oppgaven er å si noe om effekten av kontantstøtten på arbeidsmarkedet, det er derfor ikke et problem at en ikke kan skille effekten av utfasing og innfasing.

På transformasjonsform blir kommunefaste effekter borte siden den ikke endrer seg i tid.

$$\Delta Y_{kt} = \delta \Delta r_{kt} + \Delta \mu_t + \beta \Delta X_{kt} + \Delta \varepsilon_{kt} \quad (5.6)$$

Dette betyr at kommunefaste effekter kan korrelere med behandling r_{kt} , som er viktig i dette tilfellet fordi kommunene som innfører støtten er ikke tilfeldig trukket, men har valgt å innføre støtten av eget initiativ. Kommune faste effekter er effekter som kan variere fra kommune til kommune, men ikke over tid. Så for eksempel om en kommune er en kyst kommune eller ikke er en fast effekt for dette vil være det samme for hele perioden. Konservative familieholdninger kan være en grunn til at kommuner innfører kommunal kontantstøtte og det kan påvirke utfallet av støtten. Holdninger i kommunene varierer fra kommune til kommune, og kan variere over tid. Dersom de også varierer i tid, vil det være et problem. Gjennomgangen er fra inspirert av (Angrist & Pischke, 2009; Verbeek, 2017)

De tidsfaste effektene μ_t blir ikke borte på transformasjonsform, og man må anta at de er like for kommunene med og uten støtte. Tidsfaste effekter er effekter som varierer i tid, men ikke mellom kommunene. Dette er antagelsen om parallelle trender, som vil si at dersom det ikke skjer behandling ville gruppene hatt samme utvikling. Det betyr og at behandling er det eneste som skal variere både over tid og kommune. Jeg har og mulighet til å kontrollere for andre ting som varierer over tid og kommune med X_{kt} , da er parallelle trender betinget på disse. Siden man ikke kan teste parallelle trender etter behandling bruker jeg perioden før 2012 til å teste dette. Hvis det er parallelle trender før behandlingen, antar jeg det som sannsynlig at parallelle trender ville ha fortsatt dersom behandling ikke inntraff.

Jeg tester for parallelle trender i pre-perioden både grafisk og ved en Wald hypotesetest. Disse undersøkelsene viser at noen av utfallene mine ikke har parallelle trender i pre-perioden. Jeg forsøker å møte dette ved å innføre kontrollvariabler i regresjonsmodellen.

Både å lage figurene og Wald testen kan gjøres i Stata. Figurene viser både gjennomsnittet for utfallet for begge gruppene og en figur som er satt likt i et base-år (2006) og bruker regresjonsmodellen beskrevet til å predikere utfallet for begge gruppene.

For Wald testen i min analyse er det lagt til en variabel som beskriver forskjellen til helningene i modellen og at man befinner seg før behandling. Wald testen er en nullhypotese test som tester om denne har en forklaringskraft i modellen. Nullhypotesen er at den ikke har en forklaringskraft. Altså nullhypotesen er at trendene er parallelle (StataCorp., 2021).

For å rette for Heteroskedastisitet og seriekorrelasjon bruker jeg standardfeil clustret på kommunenivå. Seriekorrelasjon er en bekymring spesielt med forskjell-i-forskjeller metoden (Bertrand et al., 2004). Bekymringen er i stor grad rettet mot falske positive resultat¹⁴ som jeg ikke har.

6. Data

I dette kapittelet vil jeg gå igjennom hvor dataen jeg har brukt i oppgaven er hentet fra, hvilken form den har og mulige svakheter ved datagrunnlaget.

6.1 Datasettet

I oppgaven benytter jeg et paneldatasett på kommunenivå fra 2006 til 2017. Perioden er valgt dels på grunn av praktiske grunner knyttet til kommunesammenslåinger i 2018 og tilgang på data. Tidligere studier har heller ikke sett en lenger effekt av kontantstøtten enn til barnet er 5 år (Drange & Rege, 2013). Jeg måler gjennomsnittseffekten i årene etter 2012 så en lang post-periode ville og kunne minske effekten dersom den var for lang. 2006 er satt for å gi en tilstrekkelig pre-periode for å undersøke om det er parallelle trender. Siden jeg er bekymret for at kommunegruppene responderer ulikt til familiepolitikk er det viktig at pre perioden har innholdet familiepolitiske endringer. Til behandling av data har jeg brukt Stata. Jeg har slått sammen all data til et datasett på kommunenummer. Kommunenummer har endret seg i perioden så jeg har valgt referanseåret 2016, dette fordi Stokke ble til Sandefjord i 2017 og Stokke er en kommune i den lille kommunegruppen med støtte, mens Sandefjord er ikke det. I perioden var det 3 andre kommunesammenslåinger¹⁵ (Statistisk sentralbyrå, 2021), siden dette er håndtert annerledes¹⁶ i Kommunedatabasen og Statistisk sentralbyrå velger jeg å fjerne kommunene fra datasettet.

6.2 Kilder

Data er hentet fra kommunedatabasen (sikt), statistikkbanken (SSB) samlet inn noe data på egenhånd fra eposter til kommunene. Noen variabler har jeg og fått av veileder.

¹⁴ null hypotesen forkastes ikke når den burde forkastes

¹⁵ Kristiansund og Frei ble til Kristiansund i 2008. Inderøy og Mosvik ble til Inderøy i 2012 og Harstad og Bjarkøy ble til Harstad i 2013.

¹⁶ Kommunedatabasen lager et snitt av de sammenslåtte kommunene, SSB gjør ikke det.

Tabell 3: Data kilder

Kilde	Variabel
SSB (Statistisk sentralbyrå, 2020, 2022a, 2022b, 2023a, 2023b)	Barnehage Fødsler Kommunestyrerepresentanter Likestillingsindikatorer Utdanning
Kommunedatabasen (Sikt, 2023b)	Innvandrerbakgrunn Flytting innenlands Folkemengde etter alder Kontantstøtte mottaker (statlig)
Skatteregistre og andre administrative registre.	Lønn
Direkte spørsmål til kommuner	Statistikk om kommunal kontantstøtte

6.2.1 Kommunedatabasen og statistikkbanken (SSB)

Kommunedatabasen er en tjeneste levert av Sikt. Kommunedatabasen samler statistikk om norske kommuner på kommunenivå. Mesteparten av data i kommunedatabasen er levert av andre leverandører da først og fremst SSB (Sikt). Jeg har og brukt data hentet fra statistikkbanken til Statistisk sentralbyrå. Formen på disse er nokså like, men i kommunedatabasen er det rettet for sammenslåinger ved at man kan velge et referanseår. Jeg har løst dette ved å velge 2016 som referanseår og å fjerne de kommunene som ble sammenslått 2006 til 2017.

6.2.2 Skatteregistre og andre administrative registre

Utfallsvariablene mine er sysselsetting og inntekt. Kommunedatabasen gir kun gjennomsnittsinntekt for hvert kjønn i hver kommune, mens jeg ønsket data på gjennomsnittsinntekt for menn og kvinner med barn i kontantstøttealder som mer presist fanger gruppen som potensielt påvirkes av kontantstøtten. Veileder har konstruert slike data til meg med utgangspunkt i registerdata på individnivå. Disse utfallsvariablene på gjennomsnittsinntekt

i kommunene er også separert da med eller uten barn. «Med barn» menes foreldre med barn under seks år.

6.2.3 Data om kommunal kontantstøtte

Det finnes ingen samlet kilde for kommunal kontantstøtte ordninger, og jeg har derfor måttet benytte meg av ulike metoder for å få et best mulig bilde av ordningene.

Jeg begynte med å ta utgangspunktet i medieoppslag om kommunene som innførte ordningen i 2012. Dagen skrev en oversikt over kommunene som innførte ordningen, men artikkelen kom året etter (Eikje, 2013). Her ble det vist til 17 kommuner som hadde fått i 2012 og to kommuner til som skulle få høsten 2013. For å få en oversikt over de lokale ordningene, som hvordan de er utformet og forskjellen mellom ordningen har jeg brukt kommunale sakspapirer fra da de ble innført. En del kommunene har ikke disse sakspapirene tilgjengelig så jeg har ikke fått data på alle de ulike ordningene.

For å prøve å få mer utfyllende data og å sikre at jeg hadde oversikt over hvilke kommuner som har innført støtten også etter 2012, sendte jeg en e-post til alle kommuner i Norge. Her spurte jeg om de har hatt en slik ordning, hva slags satser den i så fall hadde og hvor mange som fikk innvilget støtten¹⁷. Av de 356 kommunene jeg spurte er det 260 kommuner som har svart på eposten. Kvaliteten på svarene er derimot varierende, flere av kommunene svarte først feil. Før jeg sendte ut epostene hadde jeg funnet 21 kommuner referert i mediene. Av disse svarte 11 kommuner at de hadde hatt kontantstøtte og 8 svarte at de ikke hadde hatt støtten¹⁸. De 8 fikk oppfølgingsspørsmål hvor de svarte at de hadde tatt feil, eller ikke svarte. Kristiansand er eneste kommunen ikke svarte¹⁹. Nissedal og Asker er de eneste kommunene som har hatt kommunal kontantstøtte som jeg ikke hadde lest om på forhånd. Asker sluttet med kommunal kontantstøtte ifølge eposten «rundt 2002».

Fra nyhetsartikler, e-post og saksdokumenter vet jeg når kommunene innførte støtten 6 av kommunene vet jeg ikke når avvirket stønaden. I eposten etterspurte jeg og antall barn som mottok stønaden og hvilken satser kommunene hadde, her har responsen vært mangelfull. Jeg har fått nok respons til å kunne si at de lokale ordningene er forskjellig fra kommune til

¹⁷ Se appendiks for E-post

¹⁸ Lindesnes og Mandal har slått seg sammen, de svarte ved den første eposten riktig for Mandal, men feil for Lindesnes.

¹⁹ Søgne er slått sammen med Kristiansand og hadde og kommunal kontantstøtte.

kommune, men ikke nok til å kunne bruke det i analysen. For antall mottakere har responsen vært enda lavere.

6.3 svakheter ved datasettet

Utfordringer ved datasettet kommer fra svak kvalitet i respons på eposter og en del data er gitt i kalenderår, og en del er gitt i skoleår. Behandling er gitt 1. august, men utfallsvariablene er gitt for kalenderåret. Jeg har av den grunn valg å måle effekten fra og med 2013 siden det kun er 5 måneder i 2012 som får behandling. Jeg har testet begge og nullresultatet holder for begge

Blanding av kilder til data kan og ha gitt uforutsette kvalitetsproblemer. Det er også heterogenitet i den kommunale kontantstøtten. Jeg har mangelfull data på dette til å kunne rette for forskjellen mellom de kommunale ordningene.

7. kommunene

I dette kapittelet vil jeg gå gjennom innføringen og avviklingen av den kommunale støtten i kommunene. Så beskrive kommunene ved deskriptiv statistikk om populasjonen og kommunenes deltagelse i annen familieordninger i perioden. Til slutt sammenligner jeg den politiske sammensettingen i kommunegruppene.

7.1 Innføring og avvikling

De aller fleste som innførte kommunal kontantstøtte gjorde det fra 1. august 2012, samme dato som den statlige endringen tredde i kraft. Det har vært 23 kommuner totalt som har hatt kommunal kontantstøtte 17 av disse innførte ordningen i 2012. Av disse 17 kommunene mangler jeg avviklingsdato på 3. En kommune avsluttet ordningen i 2013, 4 kommuner avsluttet ordningen i 2014, 2 kommuner avsluttet ordningen etter 2014, men før 2018 og 7 kommuner hadde fortsatt ordningen i 2018 se tabell under:

Tabell 4: Innføringen av kommunal kontantstøtte²⁰

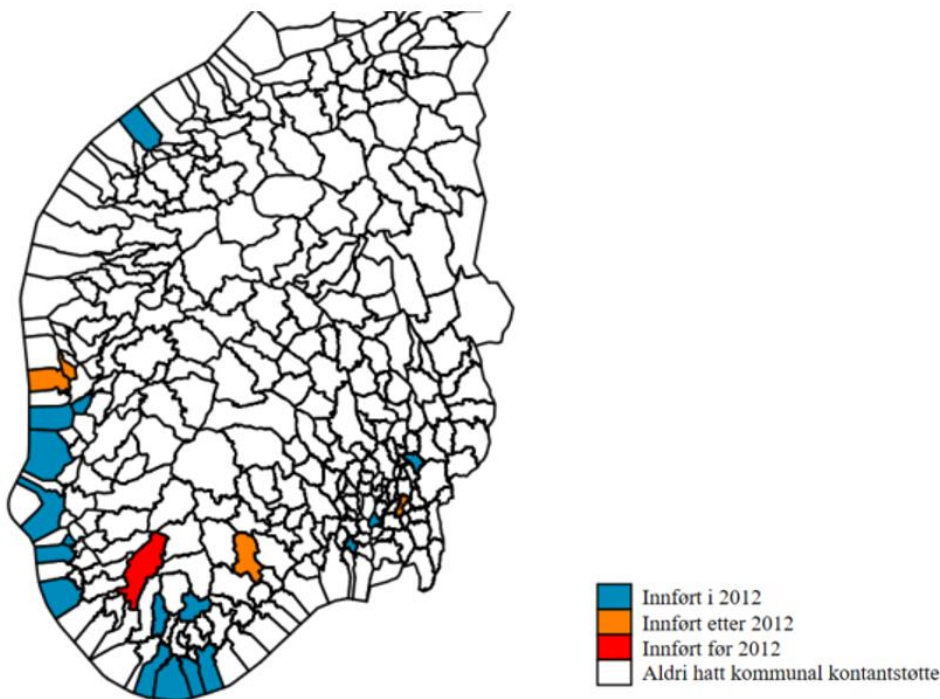
Periode	Kommune, fylke
Innførte: 2012 Avviklet: vet ikke	Sørum, Akershus Stokke, Vestfold Søgne, Vest-Agder
Innførte: 2012 Avviklet: 2014	Moss, Østfold (2014) Evje og Hornnes, Aust-Agder (2014) Austevoll, Hordaland (2014) Sola, Rogaland (2014) Hægebostad, Vest-Agder (2013)
Innførte: 2012 Avviklet: 2014-2017	Mandal, Vest-Agder (2016) Lindesnes, Vest-Agder (2015)
Innførte: 2012 Avviklet: Etter 2017	Hå, Rogaland (D.D) Karmøy, Rogaland (D.D) Giske, Møre og Romsdal (D.D) Randaberg, Rogaland (2023) Kristiansand, Vest-Agder (2021) Bømlo, Hordaland (2019) Os, Hordaland (2018)
Innførte: Etter 2012 Avviklet: vet ikke	Spydeberg, Østfold Nissedal, Telemark Fjell, Hordaland Askøy, Hordaland
Innførte: 1999 Avviklet: Ikke avviklet	Sirdal, Vest-Agder (D.D)

Sirdal i Vest-Agder er eneste kommune som har hatt kommunal kontantstøtte før 2012. Sirdal har hatt kommunal kontantstøtte for barn mellom 0-12 måneder. De begynte i 1999 og har fortsatt ordningen i dag, på grunn av dette har jeg valgt å fjerne Sirdal kommune fra analysen.

²⁰ D.D står for dags dato.

Fire kommuner valgte å innføre kontantstøtten etter 2012, nemlig Spydeberg, Nissedal, Fjell og Askøy som innførte støtten i 2014. Disse kommunene er og tatt ut av analysen²¹. Resten av kommunene vil være med i analysen, unntatt en regresjonsmodell hvor jeg fjerner alle kontantstøttekommunene som ikke har hatt støtten for hele perioden. Under er et kart over alle kommuner som har hatt kommunal kontantstøtte.

Figur 7: Kart over kommuner som har innført kommunal kontantstøtte

Fra kartet over ser man at hovedvekten av kommuner med ordningen var kommuner i Sørvest-Norge. Det kan være mange grunner til at ordningen er mest utbredt her, det kan være kommuneøkonomi kultur og politiske holdninger i området. Det kan også være påvirkning fra nabokommuner. Ingen kommuner i Sør-Trøndelag eller nordover har hatt ordningen derfor er kartet kuttet. Buskerud, Hedmark, Oppland og Sogn og Fjordane er heller ikke representert.

7.2 Deskriptivt kommunegruppene.

Hva slags kommuner som innfører kommunal kontantstøtte er viktig når en skal tolke resultatene. Det er ikke skrevet noe om kommunal kontantstøtte i faglitteraturen. Det er derfor interessant i seg selv å se hvordan disse kommunene skiller seg ut. I denne delen av oppgaven

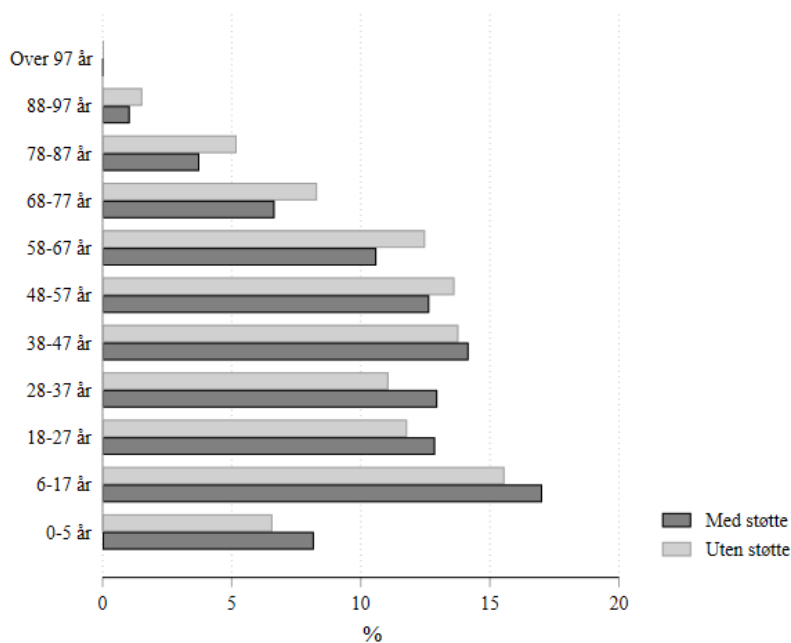
²¹ Asker og vil være med i analysen siden den ikke har hatt kommunal kontantstøtte i perioden 2006-2017.

vil jeg beskrive forskjeller i populasjonen og forskjell i hvor stor grad kommunene har benyttet seg av pappaperm, barnehage og statlig kontantstøtte²², og den politiske sammensetting i kommunene.

7.2.1 populasjon

Først viser jeg populasjon sammensettingen i kommunene her er en alderspyramide for befolkningen i de to gruppene, snitt før 2012.

Figur 8: Populasjonspyramide for kommunegruppene

Populasjonen i kommunene som innfører kommunal kontantstøtte er en yngre. Dette betyr at det er flere personer i kommuner med støtte som vil ha nytte av en kommunal kontantstøtte enn det er ellers i befolkningen. Kommunene med støtte er i snitt større 17248 innbyggere for de med støtte og 10854 for de uten støtte²³.²⁴

Jeg har valgt å vise deskriptiv statistikk for utdanning innvandringsbakgrunn og deltagelse i familiepolitiske ordninger. Jeg ser på gjennomsnittet i 2011 og gjennomsnittet i 2013 jeg tester om de er signifikant forskjellig med en to-hale t-test. Jeg gjør dette for begge kommunegruppene så sjekker jeg om forskjellen i begge gruppene er signifikant forskjellig med en ny t-test. Dette er den enkleste formen for forskjell-i-forskjeller metoden. Fordelen med dette er at det er et tydelig bilde av kommunene rundt endringen av kontantstøtte, viktig å presisere

²² Deskriptivt for utfallsvariablene er og viktig for analysen disse blir vist grafisk i sammenheng med resultatene i kapittel 9.

²³ Når jeg fjerner Kristiansand, er det i snitt 13352 innbyggere i gruppen med støtte.

²⁴ Se appendiks tabell A4 for endringen i aldersgrupper 2011-2013.

at denne delen er kun ment deskriptivt. Ulempen er at disse to årene kan ha vært unntaksår. Endringen i kontantstøtten ble annonsert under budsjettframleggelsen høsten 2011, så det er lite sannsynlig kommunene ville endret adferd allerede dette året.

Tidligere studier finner at mødre med ikke vestlig innvandringsbakgrunn og mødre med lav utdanning påvirkes mer av kontantstøtten enn andre (Hardoy & Schøne, 2010; Naz, 2010). Det kan derfor være interessant å se om kommunene som velger å innføre støtten også har mange av denne gruppen i befolkningen. Jeg viser først for utdanning:

Tabell 5: Forskjeller i populasjonen 2011-2013

	2011 Uten støtte	2013 Uten støtte	Dif Uten støtte	2011 Med støtte	2013 Med støtte	Dif Med støtte	DD
Grunnskole Kvinner	34.707	33.818	-0.889*	31.646	31.039	-0.608	0.236
Grunnskole Menn	34.871	34.922	-0.051	31.068	31.030	0.037	0.081
Videregående Kvinner	41.44	40.965	-0.475	42.365	41.524	-0.842	0.366
Videregående Menn	48.325	48.014	-0.311	49.420	48.939	-0.482	0.170
Universitet Kvinner	23.979	25.306	1.327***	25.988	27.437	1.449	0.131
Universitet Menn	16.762	17.163	0.400	19.549	19.994	0.445	0.053
Innvandrerbakgrunn Afrika	0.625	0.905	0.281***	0.753	0.962	0.209	0.072
Innvandrerbakgrunn Asia	1.689	1.875	0.186	2.711	2.905	0.194	-0.007
N	403	403		17	17		

For * p<0.05, ** p<0.01, ***p<0,001

Det er oppgitt i høyeste oppnådde utdanning, og Universitet Her ser man at for begge kjønn er utdanningsnivået høyere i kommuner som innfører kommunal kontantstøtte. I perioden er det og flere som får universitets eller høyskole utdanning. Det er færre kvinner med grunnskole utdanning eller lavere i kommuner med kommunal kontantstøtte, og det er en negativ utvikling i denne for begge kommunegruppene.

Flere studier har sett på effekten av kontantstøtten hos personer med innvandrer bakgrunn. Studiene finner at kvinner med ikke vestlig innvandringsbakgrunn påvirkes i større grad av støtten. Det er to grunner til at det er interessant å se på denne statistikken for de to kommunegruppene. Dersom kommuner som innfører kontantstøtten har høyere innvandrer befolkning før støtten kan dette være en grunn til at kommunen innfører støtten. For det andre kan jeg ha selektering inn i kommunegruppene dersom innvandrerbefolkningen vokser raskere etter kontantstøtten innføres. I tabellen over er det kun folk med innvandrerbakgrunn fra Asia og Afrika (se appendiks tabell A3 for alle). Det ser ikke ut som det er et problem med selektering inn i kontantstøtte kommunene ett år etter støtten inntraff. Folk med innvandringsbakgrunn vokser for begge kommunegruppene. Det kan se ut som denne befolkningen er i snitt noe høyere for kommuner med støtte en uten.

7.2.2 Deltagelse i familieordninger

I tabellen under er det visst deltagelse i familieordninger i 2011 og 2013.

Tabell 6: Forskjell i deltagelse av familieordninger 2011-2013

	2011 Uten støtte	2013 Uten støtte	Dif Uten støtte	2011 Med støtte	2013 Med støtte	Dif Med støtte	DD
Kontantstøtte per barn 1 og 2 år	34.824	16.648	-18.174***	35.35	18.877	-16.474***	-1.701
Kontantstøttemottakere justert	34.824	34.326	-0.497	35.35	37.552	2.201	-2.699
Fedrekvote ²⁵	63.392	56.578	.	63.247	58.594	.	.
Dekningsgrad 1-2 år	81.638	78.296	-3.341***	77.736	76.383	-1.353	1.988
Dekningsgrad 1 år	73.511	68.293	-5.217***	65.081	64.872	-0.208	5.088
Dekningsgrad 2 år	93.805	92.136	-1.669	92.144	88.788	-3.355	-1.791
N	403	403		17	17		

For * p<0.1, ** p<0.05, ***p<0,01

Det er litt flere kontantstøttemottakere i kommuner som innfører en lokal ordning. Kontantstøtten i tabellen over er kun den statlige ordningen her gitt som $\frac{\text{Antall mottakere}}{\text{Antall 1 og 2-åringger}} (100)$. Kontantstøttemottakere justert er mottakere per 1 og 2 åringer i 2011 og per 1 åringer i 2013. Det er viktig å være forsiktig i tolkningen av differensen her siden det er to ulike grupper²⁶. Tettheten av kontantstøttemottakere blant foreldre for ettåringer og toåringer kan være forskjellig, som vil si det kan ha skjedd en større endring enn det som fanges opp i den justerte kontantstøtten.

Fedrekvoten var nesten identisk for mellom gruppene i 2011. I 2013 er forskjellen mellom kommunene litt større og de med kommunalkontantstøtte tar ut mer av fedrekvoten.

Alternativet til å ta imot kontantstøtten er å bruke barnehage. Dekningsgraden for 1-2 er gitt som $\frac{1-2\text{åringer i barnehage}}{\text{Antall 1 og 2-åringger}} (100)$, jeg vet derfor ikke om forskjellen i barnehagedekning skyldes manglende barnehage plass eller at det er færre som søker plass. Dekningsgraden er fallende mellom 2011 og 2013 for begge gruppene. Den faller 5.1 prosentpoeng mer for ettåringer i kommuner uten støtte enn i kommuner med støtte. For 2- åringer er det motsatt der faller kontantstøtten 1.8 prosentpoeng mer for de i gruppen med støtte. Dette er en indikasjon på at personer i kommuner med støtte har blitt påvirket av kommunal kontantstøtte. Jeg har ikke data på hvor mange som tar imot støtten, men de som velger bort barnehage har mulighet til å ta imot støtten. Forskjellen i forskjellene er ikke signifikant forskjellig.

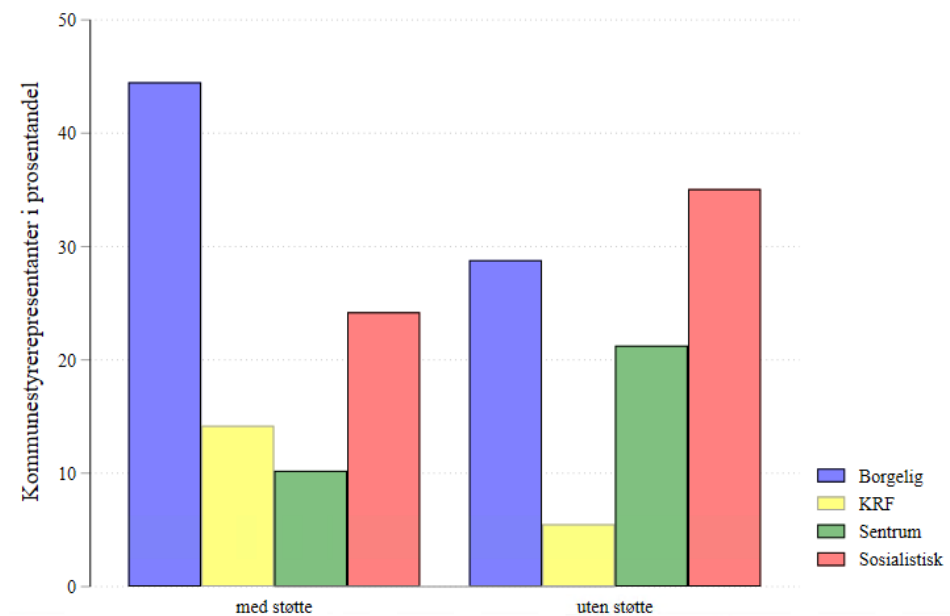
²⁵ SSB endret datagrunnlag for fedrekvoten fra og med 2013 derfor har jeg valgt å ikke forskjellen mellom periodene da disse ikke er sammenlignbare Statistisk sentralbyrå. (2023b). 09293: Indikatorer for kjønnslikestilling. Grunnlagstall (K) 2008 - 2021 [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/09293/>.

²⁶ Foreldrene til 1- og 2- åringer i 2011 og foreldre til 1- åringer i 2013.

7.2.3 Politikk

Kommunene som innførte kommunal kontantstøtte, hadde i snitt en høyere andel av representanter fra KRF og Bergelige partier i kommunestyrene. I søylediagrammet ser man fordelingen av partier i de to kommunegruppene²⁷.

Figur 9: Andel kommunestyrerepresentanter i kommunegruppene

Det at KRF er tydelig representert i kommunene som innførte støtten er ikke overaskende. Kontantstøtten har vært viktig for KRF siden Bondevik innførte den statlige støtten i 1998. SV og Arbeiderpartiet har vært de største motstanderne så å se at disse er mindre representert er heller ikke overraskende. Kommunene som innfører støtten, har sin hovedvekt i Sør-Vest Norge som også er en del av Norge hvor disse partiene gjør det sterkere.

²⁷ Borgerlige: Høyre FRP, Sentrum: Venstre SP, Sosialistiske: AP SV. Andre partier har jeg valgt å ikke ta med.

8. Valg av kontrollvariabler

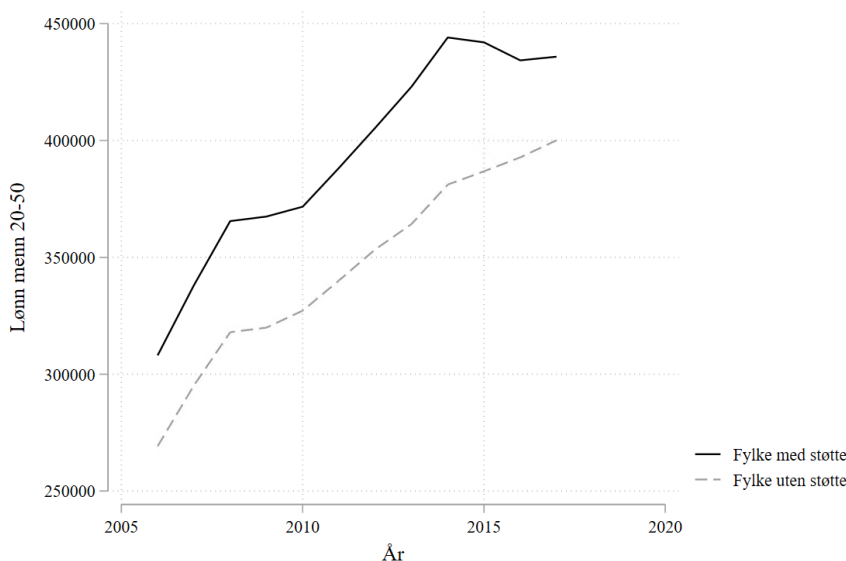
I dette kapittelet begrunner jeg valgene av kontrollvariabler som jeg bruker i regresjonsmodellene og jeg drøfter hvorfor jeg velger å la være å bruke noen kontroller.

8.1 Fylkene

Fra kapittel 7.1 viste jeg at kommunene som innfører støtteordningen ikke er jevnt fordelt over hele landet, men har sin hovedvekt i sørvest-Norge. Dette kan være en av årsakene til at det ikke er parallelle trender for menn og innflyttingsrate. Det å kontrollere for fylker kan hjelpe med parallelle trender dersom arbeidsmarkedene i fylkene opplever sjokk som er uavhengig av hverandre. Dette er sannsynlig for eksempel oljebransjen er større på Vestlandet enn ellers i landet og sjokk i denne sektoren kan gjøre at kommunene med støtte opplever skift i arbeidstilbudet som er annerledes en for kommunene uten støtte før 2012²⁸. Da er det brudd i antagelsen om parallelle trender.

Figuren under viser inntekten for menn mellom 20 og femti for fylker med minst en kommune som innfører kontantstøtter og fylker som aldri innfører støtten.

Figur 10: Lønn menn 20-50 i fylker med og uten kommuner støtte

Det har vært jevn lønnsvekst i alle fylker, fylker som også har hatt kommuner med støtte ligger over resten av landet. Det er høyere lønn for menn i kommuner med støtte som lager kjønnsforskjellen i lønn dette ser ut til å videreføres til fylkene (se appendiks Figur A3). Det kan også se ut som fallene i lønnveksten i 2008 og 2014 er sterkere for disse fylkene, disse

²⁸ Oljesektoren er et eksempel jeg har ikke data på hvilke sektorer som er store i de ulike kommunene. Det kan også være andre ting i fylkene som gjør at de varierer ulikt.

samsvarer med henholdsvis finanskrisen og oljeprisfallet. Dette bygger i så fall under teorien om at dette er områder hvor oljesektoren er større. Det at dette gjelder også på fylkesnivå betyr at jeg har mulighet til å kontrollere for disse sjokkene.

Jeg tilnærmer meg dette på to måter. Det enkleste er å fjerne alle kommuner som ikke ligger i disse fylkene. Da sammenligner jeg kun kommuner som ligger i disse fylkene, det kan gjøre at kommunegruppene med og uten støtte blir likere.

Den andre måten jeg vil prøve å rette for fylkeseffekter er ved å inkludere en interaksjonsvariabel mellom fylker og år i regresjonsmodellen. Her har jeg to valg; fylkene skal alltid være en indikatorvariabel så de kan variere uavhengig hverandre. Det er vanlig å holde års variabelen kontinuerlig slik at man får en kontrollere for en lineær trend i tid. For mitt tilfelle virker ikke dette være nyttig. Fylkene virker å følge samme bane, men noen responderer til makroøkonomiske sjokk annerledes. For å kontrollere for sjokk bruker jeg indikatorvariabler for årene også. Dette betyr at jeg lar fylkene variere uavhengig av årene ved siden altså jeg tillater sjokk som treffer fylkene ulikt.

Det kan hende jeg mister noe av effekten når jeg kontrollerer for fylkene. Fra kapittel tre diskuterte jeg statistisk diskriminering. Statistisk diskriminering gjelder for alle kvinner innad i et arbeidsmarked. Dersom arbeidsgivere i nærliggende kommuner til de uten støtte får med seg at støtten eksisterer vil det kunne påvirke arbeidstilbudet og arbeidsetterspørselen i kommunene uten støtte også. I tilfellene hvor jeg kontrollerer for fylker vil jeg sammenligne nabokommuner i større grad, dette betyr at spillovereffekter av kontantstøtten kan bli et problem. Jeg kommer tilbake til dette i diskusjonen.

8.2 Populasjonssammensetting

Det bør utøves forsiktighet i å legge til kontrollvariabler populasjonssammensettingen. Det kan være kontantstøtteendringen fører til endringer i populasjonen i kommunene. Tidligere studier har funnet at mødre med lav utdanning eller innvandrerbakgrunn påvirkes i større grad av kontantstøtten (Dahl, 2014; Hardoy & Schøne, 2010; Naz, 2010). Fra forrige kapittel var det ingen tegn til at utviklingen i disse endret seg når støtten ble innført i snitt. For resultatene til fødselsrate i og innflytting er det heller ingen tegn til at det er selektering inn i kommunegruppen med støtte (vist i neste kapittel). Av den grunn kan jeg bruke disse som kontroll for lønn, som vil øke presisjonen i estimatene av kontantstøtteeffekten.

Jeg undersøker lønn for kvinner og menn mellom 20 og 50, det er denne gruppen jeg tenker blir påvirket av kontantstøtteendringen. Jeg kunne ha valgt å ikke kontrollere for menn og kvinner

mellom 51 og 60 selv om disse kunne vært gode kontrollere for kommunespesifikke lønnsjokk. Grunnen til at jeg ikke tar de med er at selv om det er få av disse som direkte kan ta imot støtten vil det være mange i gruppen som blir besteforeldre. Med kontantstøtte har foreldre mulighet til å ta imot støtten og fortsette å jobbe, men la noen andre enn barnehagen passe barnet. Denne jobben kan falle til besteforeldre som vil si at endringen i kontantstøtten kan påvirke denne aldersgruppen og det kan derfor være en dårlig kontrollvariabel.

9.0 Resultater

I denne delen presenteres resultatene fra regresjonsanalysen. Jeg viser et og et utfall hvor jeg begynner med fødselsraten for så å gå videre med innflytting. Denne delen er for å sjekke om støtteordningen har endret populasjonene i kommunene. Når jeg har sjekket for dette, vil jeg se på lønn for kvinner og menn mellom 20 og 50 år. Støtten skal treffe en relativt marginal gruppe i samfunnet foreldre med barn i alderen 1-2 år, som gjør at hvis endringen gir liten effekt kan den bli borte når man måler snittinntekt for hele kommunen. Jeg vil prøve å ekskludere denne gruppen mer ved å se på foreldre med barn under seks år. Siden jeg ikke finner effekt på inntekt, vil det heller ikke være en effekt på sysselsetting.

Jeg viser resultatene på følgende måte. Der hvor utfallet er fødselsrate eller innflytting viser jeg først resultatene fra en regresjonsmodell uten andre kontrollvariabler enn kommunefaste og tidsfaste effekter (disse er alltid med). Deretter viser jeg resultatene fra andre regresjonsmodellene kontrollerer jeg for fylkeseffekter (interaksjonsvariabelen diskutert i kapittel 8.). Videre viser jeg også resultater for et underutvalg av kommuner der jeg fjerner alle fylker der ingen kommuner har valgt å innføre kommunal kontantstøtte. Dette gjør jeg basert på antakelsen om at kommuner i samme fylke i større grad kan forventes å følge samme kontrafaktiske tidstrend i post-perioden. Til slutt viser jeg resultater fra et enda mindre underutvalg, hvor jeg fjerner kommuner som innførte kommunal kontantstøtte i 2012, men sluttet før 2018. For alle regresjonene er standardfeilene clustret på kommunenivå for å forhindre seriekorrelasjon.

I tabellene rapporterer jeg også antall observasjoner (N),²⁹ og resultatene fra Wald hypotesetesten om hvorvidt behandlings- og kontroll-kommunene har parallelle trender i pre-

²⁹ Antall observasjoner varierer litt på grunn av noe manglende observasjoner.

perioden. Jeg rapporterer dette resultatet med p-verdier som viser sannsynligheten for å beholde nullhypotesen om at de parallelle trendene er like. Altså med en høy p-verdi beholder jeg null hypotesen og det er sannsynlig at det er parallelle trender. For hvert utfall tester jeg alle modellene med Wald testen, modellen som gjøre det best viser jeg også grafisk i en figur med gjennomsnittene av utfallsvariabelen for hver kommunegruppe og den estimerte modellen.

Ingen av modellene er vektet på populasjonen. Dette er på grunn av heterogenitet i kontantstøtteordningene, dersom de større kommunene har mindre omfattende kommunale ordninger vil det ikke gi mening å vekte disse. Selv om en endring i en stor kommune gjelder et arbeidstilbudsskift for flere mennesker.

Jeg har og valgt å ikke gjøre noen av modellene på logaritmisk form. Med individ data er det vanlig å vise lønn i log form fordi en logaritmisk modell håndterer outliers bedre. Valg av funksjonsform er og viktig dersom man tenker støtten har en annen effekt for de med en viss lønnstørrelse, dette er sant i mitt tilfelle, men jeg ser på kommunegjennomsnitt, så å korrigere for dette med en logaritmisk funksjonsform gir ikke mening. I forskjell-i-forskjeller metoden er valg av funksjonsform viktig fordi dersom det er parallelle trender med en lineær funksjonsform er det ikke det med en parallelle trender i log form og vice versa (Olden & Møen, 2022). Null resultatet er robuste mot å sette lønnsutfall som log form og er visst i appendiks (tabell A5-A8).

9.1 Fødselsrate

Første utfall jeg ser på er fødselsraten gitt som antall fødsler per hundre innbyggere. Fødselsraten er gitt som $\frac{\text{Antall fødte}}{\text{Antall innbyggere}}(100)$. Koeffisienten DD estimatet kan tolkes som dersom en fjerner kontantstøtten hvor mange flere eller færre barn blir født per 100. innbygger. Som en referanse var gjennomsnittsraten i 2012 i kommuner med støtte 1.291 fødte per 100 innbygger, for kommuner uten støtte var gjennomsnittsraten 1.00 fødte per 100 innbygger.

Tabell 7: Fødselsrate

	(1)	(2)	(3)	(4)
ATET				
DD estimat	0.0262 (.02611)	0.0221 (.02789)	0.0315 (.0291)	0.0225 (.03304)
Fylkes effekter	Nei	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5035	5035	1820	1713
Wald (p-verdi)	0.942	0.235	0.202	0.0590

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

Resultatene viser at endringen i antall fødsler ligger et sted mellom 0.0221 og 0.0452 per hundre innbyggere over enn i kommuner uten støtte enn i kommuner med støtte. Dette er lavt og ingen av resultatene er signifikante på et 10% nivå. Dette betyr at en ikke bør forkaste nullhypotesen og det er sannsynlig at 2012-endringen i kontantstøtten ikke påvirket fødselsraten. Dette stemmer overens med Schøne sin analyse fra 1998- kontantstøtte reformen (Schøne, 2004). Det som kan være interessant er at når jeg prøver å kontrollere for fylkeseffekter faller og sannsynligheten for at forskjellen i trendene er lik null før behandling (Wald test). Altså trendene innad i fylkene skiller seg fra hverandre, siden med fylkeseffekter sammenligner jeg kommuner med andre kommuner i samme fylke. Under er det vist en fremstilling av fødselsraten sin utvikling over tid. Modellen er uten fylkeseffekter (kolonne 1)

Figur 11: Parallelle trender: Fødselsrate (kolonne 1)

Grafen til venstre er snittet av fødselsratene i de to gruppene, en ser at det er fødselsraten er noe høyere for de med støtte som passer godt overens med at befolkningen er yngre i kommunene med støtte. Siden fødselsraten er gitt som et antall fødsler per 100 i hele befolkningen vil kommuner med en yngre befolkning naturlig ha høyere fødselsrate. Like naturlig at en befolkning med høyere fødselsrate har en yngre befolkning. For perioden faller raten for begge grupper. Den andre grafen er en lineær trendmodell som bruker modellen (her fra kolonne 1) og legger til interaksjoner mellom tid og behandling, den er satt til å være lik i 2006 og plotter de estimerte verdiene fra dette (StataCorp., 2021). I denne grafen er det tydelig det er parallelle trender. Det ser også ut som et fall i fødselsraten for de kommunene som innfører støtten, dette er motsatt av hva jeg trodde på forhånd. Min bekymring var at kontantstøtten skulle føre til flere fødsler, eller færre i gruppen uten støtte. Forskjellen i fødselsraten er ikke statistisk signifikant

9.3 Innflytting

Det andre utfallet er innflytting og er definert likt som fødselsraten, antall innflyttere per hundrede innbygger. Som referanse var snittraten i 2012 for kommuner med støtte 4.659988 per 100 innbygger og i kommuner uten støtte var den 4.098276 per 100 innbygger.

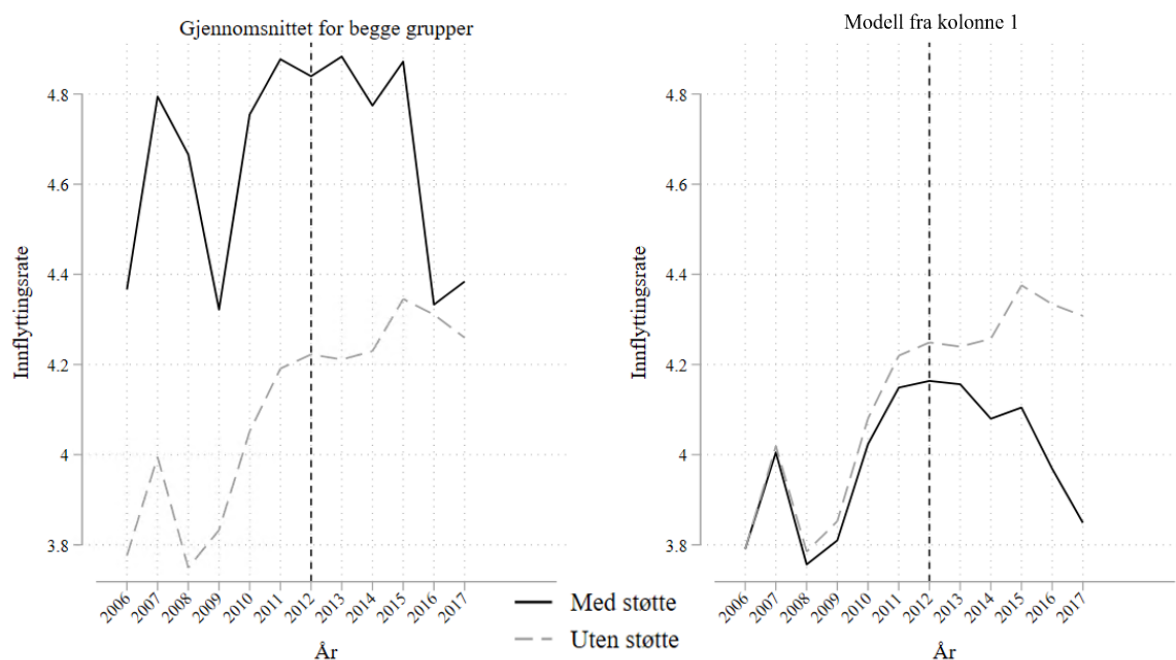
Tabell 8: Innflytting

	(1)	(2)	(3)	(4)
ATET				
DD estimat	0.222** (.1105)	0.0366 (.1154)	0.118 (.1202)	-0.140 (.1737)
Fylkes effekter	Nei	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5021	5021	1812	1707
Wald p-verdi	0.639	0.444	0.595	0.516

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

Resultatene viser at den estimerte effekten av å miste kontantstøtten på innflytting. Her er det et resultat som er signifikant på 5% nivå når det ikke kontrolleres for fylkeseffekter (kolonne 1). Wald testen er derimot svakere enn for fødselsrate, den sterkeste er fortsatt for resultatene ikke kontrollert for fylkeseffekter og er vist i figuren under.

Figur 12: Parallele trender: Innflyttingsrate (kolonne 1)

Innflyttingsraten er høyest for kommuner med støtte hele perioden. Det ser ut til at kommunene med støtte er utsatt for mer variasjon, det er færre observasjoner så det er naturlig. Det ser ut trendene divergerer fra hverandre før behandling skjer, det kan derfor være andre ting enn kontantstøtten som påvirker forskjellen mellom gruppene innflyttingsrate. Som med innflyttingsraten beveger innflyttingsraten i motsatt retning av hva jeg var bekymret for. Færre velger å flytte til kommuner med kommunal kontantstøtte støtte. Når jeg kontrollerer for fylkes effektene faller den estimerte effekten av kontantstøtten, dette kan bety at det er noe som har skjedd regionalt som gjør at færre flytter til også kommuner med støtte.

Jeg finner ingen tegn til økt fertilitet som konsekvens av kontantstøtten. Jeg ser det også som lite sannsynlig at endringen i kontantstøtten har ført til en endring i innflyttingsraten. Selv om resultatene her var mer uklare, og det er en risiko for at individer kan selekterer seg ut av behandlingsgruppen.

9.4 Lønn for Personer 20 til 50år

Jeg presenterer resultater for kvinner først så for menn. Resultatene for lønn er kontrollert for fylker på samme måte som for fødselsrate og innflytting. Det er en ekstra regresjonsmodell i kolonne 3 med kontroller for populasjon. Med kontroll for populasjonen mener jeg for folketall,

andel kvinner og menn som har grunnskole som sin høyeste fullførte utdanning og andel av befolkningen med ikke vestlig innvandringsbakgrunn³⁰. Jeg kan bruke disse siden jeg ikke finner tegn til at folk selekterer seg inn i gruppen med kommunal kontantstøtte. I kolonne 4 og 5 er det kun fylker med minst en kommune med kommunal kontantstøtte. I kolonne 5 er det og kun kommuner som har beholdt støtten til og med 2017. kolonne 3, 4 og 5 er kontrollert for populasjonen.

9.4.1 Lønn for kvinner 20 til 50år

Lønnsinntekter er oppgitt i årlige bruttolønnsinntekter og koeffisientene kan tolkes som den estimerte effekten av miste kontantstøtten på lønnen til kvinner. Lønnen er gitt i Norske kroner. Som referanse var snittlønnen i 2012 for kommuner med støtte 259 275nok og i kommuner uten støtte 259 463nok.

Tabell 9: Lønn kvinner 20-50

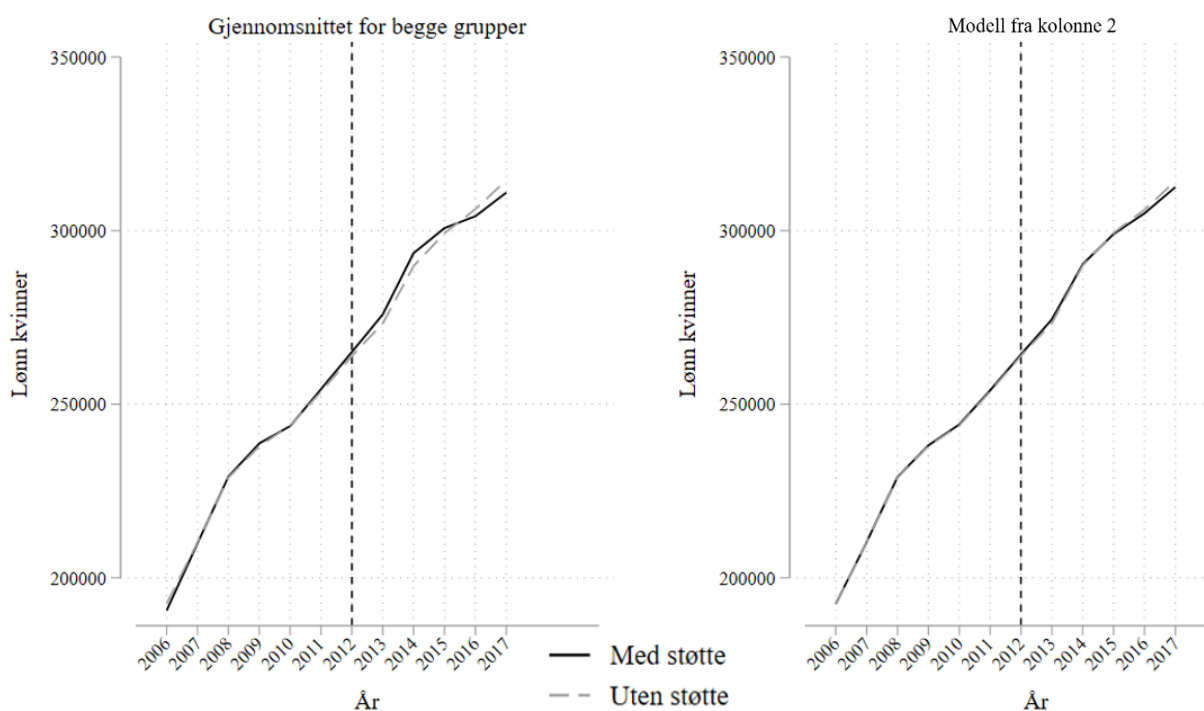
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
ATET					
DD estimat	-151.8 (2385)	534.6 (1898)	468.6 (1787)	236.6 (2141)	-237.8 (3180)
Kontroll for populasjon	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja
Fylkes effekter	Nei	Ja	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5032	5032	5032	1817	1711
Wald p-verdi	0.483	0.867	0.569	0.376	0.0478

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

Her er resultatene presise rundt null og jeg estimatene virker sikre i at kvinner mellom 20 og 50 år sin lønnsinntekt i snitt ikke påvirkes av endringen i kontantstøtten. Her øker også Wald testens estimat for parallelle trender når jeg innfører fylkeseffekter som tyder på at det er sjokk i arbeidsmarkedet som treffer fylkene med støtte ulikt resten av landet. Presisjonen i resultatene øker litt når jeg innfører kontroll for populasjonen, men antagelsen om parallelle trender svekkes ifølge Wald testen. Under er regresjonsmodellen fra kolonne 2 (kontrollert for fylkeseffekter).

³⁰ Folk født i Norge, men foreldre fra Asia eller Afrika.

Figur 13: Parallele trender: Lønn kvinner 20-50 (kolonne 2)

Her at det er parallelle trender både grafen med gjennomsnittslønn og trendmodellen er det tydelig. Kvinner i kommuner med støtte og uten støtte tjener omtrent det samme i snitt. Dette sammen med resultatene over gjør at estimatene kan sies å være presise og at effekten av kontantstøtten på lønn for kvinner er liten.

9.4.2 Lønn for Menn 20 til 50år

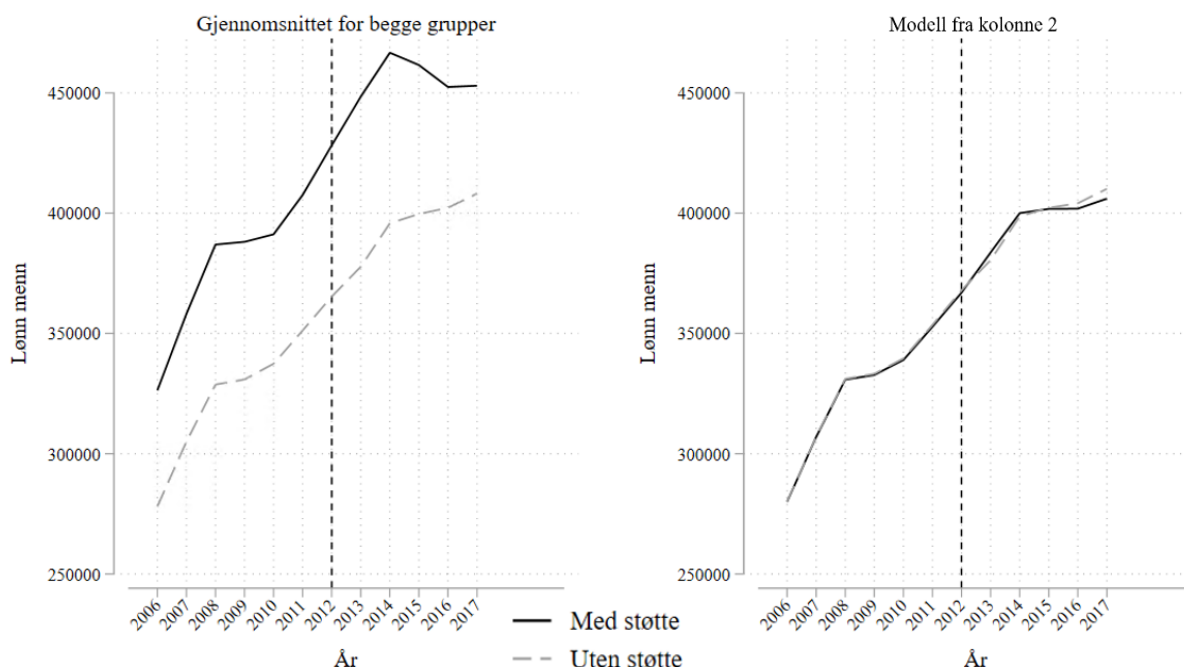
Lønn er gitt på samme måte som for kvinner. Det er verdt å merke seg at menn tjener mer enn kvinner vil større standardfeil hos menn ikke nødvendigvis være mindre presise resultater i forhold til størrelsen på inntekten. Dette kunne vært et argument for å bruke logaritmisk funksjonsform (se diskusjon over). Som referanse var snittlønnen i 2012 for kommuner med støtte 413 683nok og i kommuner uten støtte 356 655nok.

Tabell 10: Lønn for menn 20-50

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
ATET					
DD estimat	-3115.9 (4362)	-122.9 (4009)	-706.0 (3376)	-716.0 (3321)	-428.2 (4950)
Kontroll for populasjon	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja
Fylkes effekter	Nei	Ja	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5032	5032	5032	1817	1711
Wald p-verdi	0.0810	0.831	0.828	0.231	0.0966

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

For menn er det heller ingen signifikant estimert effekt av kontantstøtten på lønnen. Estimater i kolonne 1 er litt høyere enn for de andre, dette kommer mest sannsynlig fra fylkeseffektene. Det er ikke parallelle trender for den første modellen, som vil si at effektene som synes i estimatet kan komme av noe annet enn endringen i kontantstøtten. Under er figuren fra kolonne 2.

Figur 14: Parallele trender: Lønn menn 20-50 (kolonne 2)

Menn tjener bedre i kommuner hvor de innførte en kommunal kontantstøtteordning. Gjennomsnittslønnen for menn i kontantstøttekommunene ligner gjennomsnittet for menn i

fylkene med støtte fra kapittel 6 (Figur 10). Antagelsen om parallelle trender er betinget på fylkeseffekter. I figuren til høyre ser man tydelig at det er parallelle trender. Jeg finner ingen tegn til at endringen i kontantstøtten har ført til en endring i lønn for hverken kvinner eller menn i alderen 20 til 50.

9.5 Lønn for foreldre 20 til 50 med barn under 6 år

Kontantstøtteordningen er en ordning som treffer en liten gruppe i en kommune, så for å sikre at nullresultatene undersøkes en gruppe som i større grad blir behandlet. Jeg bruker foreldre med minst ett barn under seks år, disse bør være blant de som får det meste av effekten av kontantstøtten. Det er foreldre til toåringer som opplever en endring i 2012, men jeg ser på perioden etter 2012 til 2017 og siden det kan være en effekt av midlertidige opphold i arbeidslivet også etter at man ikke kan få kontantstøtte er denne gruppen med eldre barn også viktig i denne perioden (Drange & Rege, 2013).

9.5.1 Lønn for mødre 20 til 50 med barn under 6 år

Lønnen for mødre er gitt på samme måte som lønn tidligere. Som referanse var snittlønnen i 2012 for kommuner med støtte 249 786nok og i kommuner uten støtte 253 522nok.

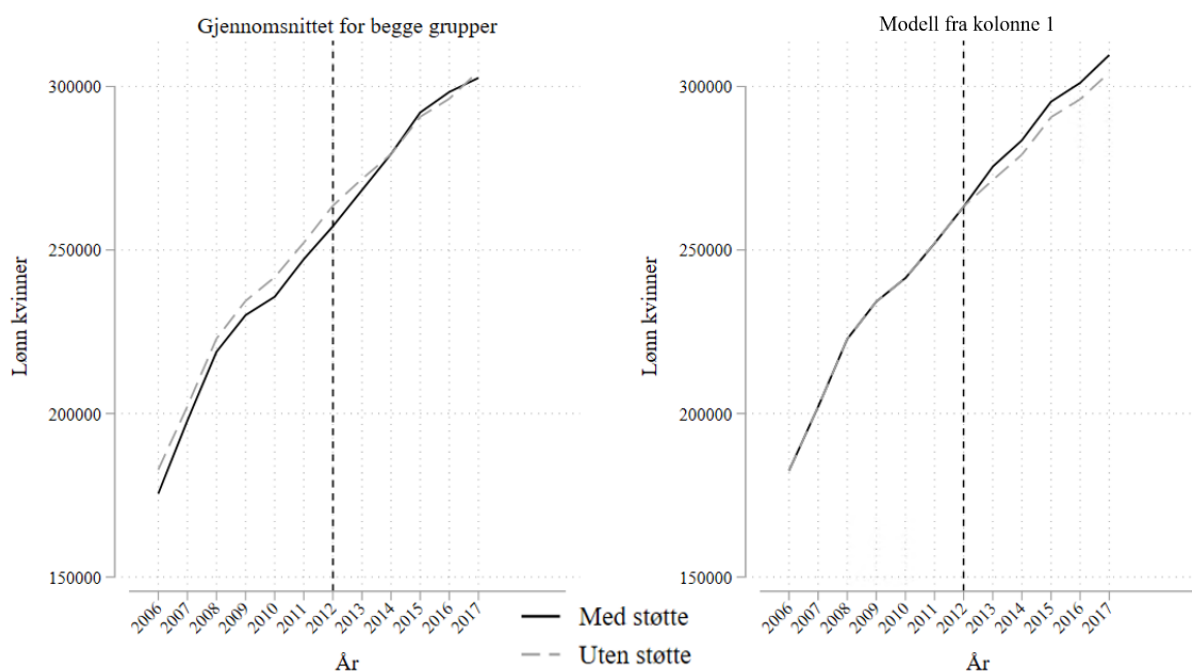
Tabell 11: Lønn for kvinner 20-50 med barn

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
ATET					
DD estimat	-4721.4*	-2570.0	-921.6	-1726.8	-988.7
	(2794)	(2757)	(2639)	(2736)	(2726)
Kontroll for populasjon	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja
Fylkes effekter	Nei	Ja	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5032	5032	5032	1817	1711
Wald p-verdi	0.993	0.766	0.745	0.904	0.167

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

Når jeg ikke kontrollerer for fylker måler jeg svakt signifikant estimat for at kvinner med barn under 6 år tjener mindre dersom man mister kontantstøtten for 2- åringer. Dette strider mot teorien lagt frem i kapittel 3. Resultatet holder seg ikke signifikant når en kontrollerer for fylke, og anser derfor ikke resultatet som robust. De parallelle trendene er best uten fylkeskontroll ifølge Wald testen. Det er denne som er vist i figuren under (fra kolonne 1).

Figur 15: Parallele trender: Lønn kvinner 20-50 med barn under 6 (kolonne 1)

Kvinner med barn tjente noe høyere i kommuner som aldri innfører kommunal kontantstøtte, denne forskjellen utjevnet seg etter 2012. For Figuren til høyre ser man tydelig at det er gode parallelle trender før 2012, dette er modellen fra kolonne 1 så estimatene her var litt signifikante. Etter 2012 er lønnsveksten slakere for kommuner med støtte enn uten støtte.

9.5.2 Lønn for fedre 20 til 50 med barn under 6 år

Lønnen for fedre er gitt på samme måte som lønn tidligere. Som referanse var snittlønnen i 2012 for kommuner med støtte 491 112nok og i kommuner uten støtte 420 614nok.

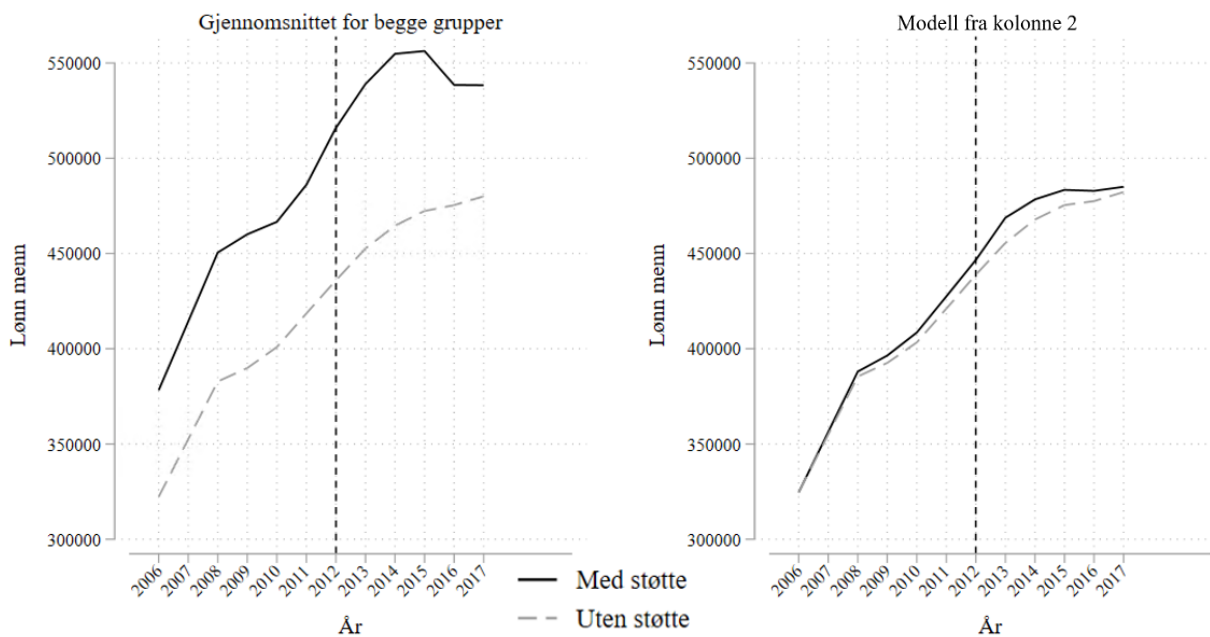
Tabell 12: Lønn for menn 20-50 med barn under 6 år

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
ATET					
DD estimat	-8314.3 (5122)	-4228.9 (5439)	-3644.1 (5040)	-5589.6 (4877)	-3235.6 (6596)
Kontroll for populasjon	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja
Fylkes effekter	Nei	Ja	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5032	5032	5032	1817	1711
Wald p-verdi	0.0469	0.372	0.303	0.143	0.108

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

For menn er det ingen av estimatene som er signifikant forskjellige fra null på et 10% nivå. Wald testen gir heller ingen resultater for gode parallelle trender i noen av modellene. Den som er nærmest parallelle tester, er modellen hvor jeg har kontrollert for fylkeseffekter (kolonne 2) og det er den jeg viser i figuren under.

Figur 16: Parallelle trender: Lønn menn 20-50 med barn under 6 (kolonne 2)

Fra gjennomsnittene ser man at lønnsveksten har vært omtrent lik for menn med små barn i forhold til resten, men det er interessant å se at menn med små barn tjener en god del mer enn generelt. Dette gjelder for menn i begge kommunegruppene. I figuren til høyre ser det ut til at det ikke er parallelle trender. Det kan og se ut som det er divergens fra 2008 som gjør at gruppene skiller seg ut.

9.6 Oppsummering av resultatene

Jeg finner ingen tegn til at kontantstøtteendringen har ført til endring i fødselsraten. For innflytting er resultatene mer uklare, men jeg antar allikevel at individer ikke selekterer seg inn i en av gruppene på grunn av kontantstøtten og går videre med analysen. For personer mellom 20 og 50 år finner jeg ingen tegn til at kontantstøtteendringen har hatt en effekt på lønnen. For de med barn under seks finner jeg ingen tegn til endring hos menn, her holder ikke antagelsen om parallelle trender. For mødre er det et svakt signifikant resultat for at fjerning av kontantstøtten førte til lavere lønn, dette forsvant da jeg kontrollerte for fylkeseffekter. Jeg

velger å ikke gå videre å se på sysselsetting fordi det ikke kan være en effekt på sysselsetting dersom det ikke er en effekt på lønn³¹.

10.0 diskusjon

Resultatene mine er forskjellige med funnene gjort av tidligere studier på innføringen av støtten. Resultatene stemmer heller ikke overens med teorien jeg la frem i kapittel 3.

Tidligere studier som har sett på arbeidstilbudseffekter av kontantstøtten har funnet at den har en negativ effekt av arbeidstilbudet hos kvinner. De fleste studiene har sett på effekten av innføringen i 1998. De som ser på korttidseffektene (Håkonsen et al., 2001; Naz, 2004; Schøne, 2004) finner en moderat effekt. Det er mye som skjedde familiepolitisk i perioden 1998 til 2012, spesielt utbyggingen av barnehager vil gjøre kontantstøtten mindre viktig.

I 1998 var endringen fra ingen støtte til kontantstøtte for alle 1- åringer og toåringer. Jeg ser på effekten av fjerningen av støtten kun for 2- åringer. Støtten ble heller ikke inflasjonsjustert i perioden 1998-2012, begge disse aspektene gjør det naturlig at jeg vil finne en mindre effekt enn de som studerte innføringen.

En av fordelene ved å bruke data på kommunenivå er at jeg fanger opp generelle arbeidsmarkedseffekter. Så dersom kontantstøtten påvirker andre enn de som mottar kontantstøtten vil disse bli en del av mine målte effekter. Det kan være statistisk diskriminering, i så fall vil dette trekke effekten opp, i forhold til tidligere studier som har brukt individdata. Det kan også være at jobbene til kvinner som går ut av arbeid på grunn av kontantstøtten blir fylt av kvinner som ellers ikke ville kommet seg inn på arbeidsmarkedet. Dette vil trekke ned den målte effekten av kontantstøtten. Ulempen ved å bruke kommunegjennomsnitt er at det er en risiko for at arbeidsmarkedseffekter drukner blant alle i et arbeidsmarked som ikke er påvirket av støtten.

Dahl (2014) finner også tegn til at endringen i 2012 hadde hatt en negativ effekt på arbeidstilbudet. Han finner en positiv korrelasjon mellom fjerning av støtten og arbeidstilbudet til både fedre og mødre. Dahl og de andre studiene bruker registerdata eller survey data og ser kun på effekten hos de som har hatt muligheten til å motta behandling. Jeg ser på gjennomsnittslønnen i kommunene for først alle mellom 20 og 50 år for så å se på de med barn under 6 år. I ingen av disse tilfellene har alle i populasjonen jeg måler lønns gjennomsnitt for,

³¹ Lønnsvariabelen er ikke betinget på folk i arbeid.

mulighet til å ta imot behandling. Behandling er å miste kontantstøtten for 2- åringer, men avbrekk i arbeidskarrieren kan ha en langtidseffekt. Drange og Rege (2013) finner at de negative effektene av kontantstøtten på mødres arbeidstilbud kunne vare til barnet ble fem år³². Hvis dette gjelder for 2012 endringen, vil andelen i gruppen (forelder med barn under 6 år) som har blitt eller blir nå behandlet vokse frem til 2016. I 2016 og 2017 er det fortsatt 1/3 som ikke blir eller har blitt behandlet³³³⁴. Dette og endringene som har skjedd mellom 1998 og 2012 gjør også effektene jeg estimerer kan bli mindre. Hvis det er endringene mellom 1998 og 2012 som har ført til mine nullresultater er estimatene mine riktige og stemmer overens med virkeligheten. Dersom det er fordi datagrunnlaget mitt er for generelt, kan det være effekter jeg ikke klarer å måle og estimatene mine stemmer ikke overens med virkeligheten. Eneste måten å teste dette på er ved et rikere datasett.

Behandlingen endres også i styrke fordi en del av kommunene stopper å gi støtte underveis i behandlingsperioden. Jeg prøvde å gjøre analysen med kun kommuner som beholdt støtten hele perioden, men felles trend forutsetningen blir da betydelig svakere, og resultatene er derfor lite robuste.

Heterogenitet i kontantstøtten kan påvirke estimatene. De faktiske utbetalingene varierer mellom kommunene og over tid, siden jeg ikke har full oversikt over disse kan jeg ikke kontrollere for styrken i behandling. Kommunal kontantstøtte er administrert annerledes enn den statlige ordningen. Den statlige er organisert via nav og en søker via nav sine nettsider eller post³⁵. For de jeg har sjekket søkes den kommunale ordningen via kommunens nettsider som varierer fra kommune til kommune. Kommunikasjonen mellom innbyggerne og kommunen kan også påvirke hvor mange som benytter seg av støtteordningen. Det er også ulikt om kommunene godtar deltids plass i barnehage eller ikke. Som jeg viste i teori delen, påvirker dette arbeidstilbudet; uten mulighet for deltids plass vil flere velge å gå helt ut av arbeid.

Det å fjerne kontantstøtte gjør arbeidsinntekt og barnehageplass blir relativt billigere når man fjerner kontantstøtten for 2 åringer. Mine estimater viser ingen tegn til at dette har påvirket arbeidstilbudet. Jeg får ikke signifikante resultater med unntak av et svakt estimat for at kvinner med barn under 6 år vil tjene mindre i kommuner som mister støtten. Det er mulig å forklare dette resultatet fra teorien. Kontantstøtten kan ha liten betydning i kommunene som innfører

³² dette for mødre med lav utdanning og under median inntekt før perioden

³³ Foreldre med barn 0-1 år (sett bort fra endret forventning om støtte)

³⁴ De som ikke kan motta kontantstøtten kan fortsatt bli behandlet i form av statistisk diskriminering, kontantstøtten kan føre til at denne øker også for de som ikke har mulighet til å motta støtten.

³⁵ I dag gjøres det slik, antar at det har blitt gjort sånn hele perioden.

kontantstøtten. Menn i kommuner med støtte tjener mer enn snittet ellers. I kommuner som innfører støtter kan husholdningene ha en høyere samlet inntekt og derfor er kontantstøtten mindre verdt³⁶. I tillegg siden kvinner tjener det samme i hver gruppe, men forskjellen er stor hos menn, er lønnsforskjellen større i kommuner med støtte som i seg selv gir grunnlag for at begge spesialisere seg i hvert sitt marked. Det at menn tjener mer i en gruppe kan bety at kvinner er mindre responsene for endringer i kontantstøtten. Det er et problem dersom kommunene med støtte er mindre responsene til støtten. I 2012 var det en utfasing for 2-åringer, men og en økning for 1-åringer. Dersom kommuner med støtte responderer i langt mindre grad til endringen hos 1-åringer blir effekten av kontantstøtteendringen negativ på arbeidstilbudet hos kvinner i gruppen «uten støtte». Dette ville vært et brudd på parallelle trender fordi kommunegruppene ville hatt forskjellige trender etter 2012 dersom det ikke hadde skjedd behandling (kontantstøtten økt for 1-åringer, men ikke fjernet for 2-åringer).

En annen mulig grunn til at kommunegruppene ikke responderer likt til endringen for et-åringer kan være at kommunene som innfører støtteordningene har mer konservative familieholdninger. Dette kan bety at de har sterkere preferanser for at mor er hjemme med barnet uavhengig av støtten (always takers). KRF og de borgerlige partiene stiller sterkere i kommuner med kontantstøtte som er et tegn på mer konservative familieverdier³⁷. Jeg tror dette problemet også i stor grad rettes når jeg kontrollerer for fylkes effekter.

Det som taler imot dette, er at jeg finner parallelle trender for kvinner med barn, og generelt. Hadde omsorgspreferansene i gruppene vært vidt forskjellige ville sannsynligvis de andre familiepolitiske utviklingene mellom 2006 og 2012 påvirket gruppene forskjellig. Kontantstøtten skiller seg allikevel ut, de andre familiepolitiske reformene som fedrekvote og rett til barnehage har hatt som mål å få flere mødre tidligere ut i arbeid.

Både konservative familieholdninger og menn som tjener mer er noe som til en viss grad blir kontrollert ved bruk av fylkeseffekter og ved å fjerne fylker uten støtte. Dette løser en del av problemene ovenfor menn har mer like lønninger innad i fylkene. For fylkeseffekter sammenligner man kommunene kun med andre kommuner fra samme fylke, dette kan på en ny

³⁶ Gitt at menn sin snittlønn er representativ for utvalget og at det ikke er noen få enkelte som drar snittet opp. Og at menn med høye lønninger er i husholdninger hvor det er barn dette er sannsynlig siden menn med barn under 6 tjener enda mer.

³⁷ For å rette for blant annet dette og parallelle trender har jeg prøvd å bruke propensityscore weighting. Hvor jeg prøvde å predikere sannsynligheten for å få kommunal kontantstøtte for så å vekte disse i analysen. Det viste seg at ingen av variablene i datasettet mitt var gode prediktorer for behandling og jeg gikk bort fra denne metoden.

måte føre til svakere resultater enn hva som er virkeligheten. Det kan være spillover effekter av kontantstøtten til nabokommuner av kommunal kontantstøtte. Dersom kontantstøtten fører til statistisk diskriminering, vil denne effekten kunne virke også i nabokommuner som er i samme arbeidsmarked. Dersom dette er tilfellet, er det kommuner i gruppen uten støtte som blir påført arbeidsmarkedseffekter av kommunal kontantstøtte. Dersom det er spillover effekter av kontantstøtten og man kontrollerer for fylkeseffekter vil en større andel av gruppen man sammenligner med oppleve effekter av kontantstøtten.

Et problem med metoden som også har vært et problem i de tidligere studiene er selektering inn i behandling. Tidligere studier har dette kun vært mulig ved at personer som uten kontantstøtte ikke vil ha barn får barn med kontantstøtten. Jeg finner at kontantstøtten ikke endrer fødselsraten signifikant. Jeg ser på selektering ved økt fødselsrate som lite sannsynlig. Innflytting fant jeg et svakt signifikant resultat for at bortgang av kontantstøtten fører til økt innflyttingsrate. Denne effekten ble bort da jeg kontrollerte for fylker og det var svakere parallelle trender, jeg anser derfor estimatet som lite robust. I kommuner med støtte varierer innflyttingsraten ganske mye fra år til år, det er spesielt to hopp som er tydelig et rundt 2009 og et i 2016. Å kontrollere for næringssektorer i kommuner kunne vært en god bakgrunnsvariabel for fremtidig forskning.

11.0 konklusjon

Jeg har undersøkt arbeidsmarkedseffekter av kontantstøtten med et nytt forskningsdesign basert på et naturlig eksperiment. Jeg har sammenlignet kommuner som har mistet støtten for 2-åringer med kommuner som selv har valgt å innføre en kompenserende ordning. Jeg finner i motsetning til tidligere studier ingen effekt av kontantstøtten på arbeidstilbudet.

I motsetning til tidligere studier har jeg målt effekter på et helt arbeidsmarked ikke kun individene som har mulighet til å få kontantstøtte. Dersom kontantstøtten fører til at kvinner går ut av arbeidsmarkedet ville dette bli målt med individ data. Jeg vil også måle effekten av at nye kommer inn i arbeidsmarkedet. Det har også skjedd mange familiepolitiske endringer siden 1998 og selve endringen jeg studerer er mindre enn den de studerte i 1998. Disse forholdene kan være gode forklaringer for hvorfor jeg ikke finner en effekt av kontantstøtten. Hvis det er dette som er forklaringen på nullresultatet betyr det at mitt estimat stemmer overens med virkeligheten.

Det er finnes forhold som gjør det mulig at resultatet ikke stemmer med virkeligheten. Det kan være Heterogenitet i støtteordningen som kan gjøre at jeg har klassifisert kommuner i gruppen med kommunal kontantstøtte som burde vært i gruppen uten støtte. Det kan være at kommunegruppen med støtte responderer annerledes til endringen i 2012, dette gir brudd i antagelsen om parallelle trender. Begge disse kan være en årsak til falske negativ resultater.

Kommunegruppene er en ny måte å studere kontantstøtten på, og er et godt grunnlag som kan brukes til videre forskning av kontantstøtten. Heterogenitet i den kommunale støtten er et problem som kan løses ved et rikere datasett. Har man informasjon om størrelsen på støtten og antall brukere så er risikoen lavere for å sette en kommune i feil gruppe. Effekter som drukner, kan løses ved bruk av individdata. Jeg har samlet inn data og kunnskap om kommunene som innførte kommunal kontantstøtte som vil være nyttig for videre forskning av kontantstøtten.

12.0 Litteraturliste

- Angrist, J. D. & Pischke, J.-S. (2009). *Mostly harmless econometrics*.
- Arbeidsmiljøloven. (2006). *Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv.* (LOV-2005-06-17-62).
Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-62/KAPITTEL_13#%C2%A712-2
- Becker, G. S. (1991). *A Treatise on the Family : Enlarged Edition*. Harvard University Press.
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/bergen-ebooks/detail.action?docID=3300743>
- Bertrand, M., Chugh, D. & Mullainathan, S. (2005). Implicit discrimination. *American Economic Review*, 95(2), 94-98. <http://www.jstor.org/stable/4132797>
- Bertrand, M., Duflo, E. & Mullainathan, S. (2004). How Much Should We Trust Differences-In-Differences Estimates? *The Quarterly Journal of Economics*, 119(1), 249-275.
<https://doi.org/10.1162/003355304772839588>
- Bondevik, K. M., Lahnstein, A. E., sponheim, L., Haugland, V. S., Jakobsen, J. J., Dørum, O. E., Lilletun, J., Enoksen, O. R. & Kvasheim, G. (1997). *Politisk grunnlag for en sentrumsregjering*.
<https://www.digitalarkivet.no/pr10061108014315>
- Cools, S. & Strøm, M. (2016). Parenthood wage penalties in a double income society. *Review of Economics of the Household*, 14(2), 391-416. <https://doi.org/10.1007/s11150-014-9244-y>
- Dahl, E. S. (2014). Fleire foreldre i arbeid etter endringene i kontantstøtteordningen. *Arbeid og velferd (nav)*. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/fleire-foreldre-i-arbeid-etter-endringene-i-kontantstotteordningen>
- Drange, N. & Rege, M. (2013). Trapped at home: The effect of mothers' temporary labor market exits on their subsequent work career. *Labour Economics*, 24, 125-136.
<https://doi.org/10.1016/j.labeco.2013.08.003>
- Egge-Hoveid, K. (2014). Kontantstøtte – lite endring tross høyere sats. *Samfunnspeilet*, (4).
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/kontantstotte-lite-endring-tross-hoyere-sats>
- Eikje, O. (2013, 31. juli). 19 kommuner velger lokal kontantstøtte. *Dagen*.
<https://www.dagen.no/nyheter/19-kommuner-velger-lokal-kontantstotte/>
- Hamre Karin. (2017). Fedrekvoten – mer populær enn noen gang. *Samfunnspeilet*, (1).
<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/fedrekvoten-mer-populaer-enn-noen-gang--298200>
- Hardoy, I. & Schøne, P. (2010). Incentives to work? The impact of a 'Cash-for-Care' benefit for immigrant and native mothers labour market participation. *Labour Economics*, 17(6), 963-974. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.labeco.2010.02.008>

- Håkonsen, L., Kornstad, T., Løyland, K. & Thoresen, T. O. (2001). *Kontantstøtten - effekter på arbeidstilbud og inntektsfordeling*. Statistisk sentralbyrå. https://ssb.brage.unit.no/ssb-xmlui/bitstream/handle/11250/181209/rapp_200105.pdf?sequence=1
- Kontantstøtteleven. (1998). *Lov om kontantstøtte til småbarnsforeldre* (LOV-1998-06-26-41). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-06-26-41#KAPITTEL_8
- likestillings- og diskrimineringsloven. (2017). *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering* (LOV-2017-06-16-51). Lovdata.
- Meld.st. 41 (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/78fde92c225840f68bce2ac2715b3def/no/pdfs/stm200820090041000dddpdfs.pdf>
- Meld.st. 43 (200-2001). *Om evaluering av kontantstøtten*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/88ed9cc16da04bb3a486aabce98bdb31/no/pdfa/stm200020010043000dddpdfa.pdf>
- Naz, G. (2004). The Impact of Cash-Benefit Reform on Parents' Labour Force Participation. *Journal of Population Economics*, 17(2), 369-383. <http://www.jstor.org/stable/20007913>
- Naz, G. (2010). Effect of a Family Policy Reform on Immigrants' Labour Supply and Earnings. *LABOUR*, 24(1), 74-92. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9914.2010.00472.x>
- Olden, A. & Møen, J. (2022). The triple difference estimator. *The Econometrics Journal*, 25(3), 531-553. <https://doi.org/10.1093/ectj/utac010>
- Ot.prp. nr. 56 (2008-2009). *Om lov om endringer i folketrygdloven (utvidelse av fedrekvoten mv.)*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/981c1044108b4a36a8c32413f06f2885/no/pdfs/otp200820090056000dddpdfs.pdf>
- Ot.prp. nr. 70 (2005-2006). *Om lov om endringer i folketrygdloven (utvidelse av fedrekvoten)*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/00420699978e4d8ba239212074cf5f8a/no/pdfs/otp200520060070000dddpdfs.pdf>
- Petersen, T., Penner, A. M. & Høgsnes, G. (2014). From Motherhood Penalties to Husband Premia: The New Challenge for Gender Equality and Family Policy, Lessons from Norway. *American Journal of Sociology*, 119(5), 1434-1472. <https://doi.org/10.1086/674571>
- Prop. 8 L (2011–2012). *Endringer i kontantstøtteleven*. l.-o. i. Barne-. <https://www.regjeringen.no/contentassets/ca236d505862418dbe8ceb7951ab690a/no/pdfs/prp201120120008000dddpdfs.pdf>

- Prop. 79 L (2012–2013). *Endringer i folketrygdlova (utviding av stønadsperioden for foreldrepengar mv.)*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/3dcd545cd8fa46d1b02aee219a214bb6/nn-no/pdfs/prp201220130079000dddpdfs.pdf>
- Prop. 92 L (2010-2011). *Endringer i folketrygdloven (utvidelse av fedrekvoten mv.)*. I.-o. i. Barne-. <https://www.regjeringen.no/contentassets/511276196aca4214bd7e5cc6764e7f52/no/pdfs/prp201020110092000dddpdfs.pdf>
- Rønson, M. (2009). Long-term Effects of Cash for Childcare on Mothers' Labour Supply. *LABOUR*, 23(3), 507-533. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9914.2009.00456.x>
- Schøne, P. (2004). Labour supply effects of a cash-for-care subsidy. *Population Economics*, 17(4), 703-727. <https://doi.org/10.1007/s00148-003-0176-8>
- Sikt. (2023a). *Hva er kommunedatabasen?* <https://kommunedatabasen.sikt.no/about>
- Sikt. (2023b). *Komunedatabasen* [Statistikk]. <https://kommunedatabasen.sikt.no/>
- StataCorp. (2021). *didregress postestimation — Postestimation tools for didregress and xtdidregress*. <https://www.stata.com/manuals/tdidregresspostestimation.pdf>
- Statistisk sentralbyrå. (2020). *04813: Kommunestyremedlemmer, etter parti/valgliste (K) 1999 - 2019* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/04813>
- Statistisk sentralbyrå. (2021). Alle endringer i de regionale inndelingene. <https://www.ssb.no/metadata/alle-endringer-i-de-regionale-inndelingene>
- Statistisk sentralbyrå. (2022a). *09169: Barn i barnehager, etter statistikkvariabel og år* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/sq/10074425>
- Statistisk sentralbyrå. (2022b). *09429: Utdanningsnivå, etter kommune og kjønn (K) 1970 - 2021* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/09429>
- Statistisk sentralbyrå. (2023a). *04231: Levendefødte, etter kjønn (K) 1972 - 2022* [Statistikk]. 04231: Levendefødte, etter kjønn (K) 1972 - 2022
- Statistisk sentralbyrå. (2023b). *09293: Indikatorer for kjønnslikestilling. Grunnlagstall (K) 2008 - 2021* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/09293/>
- Verbeek, M. (2017). *A guide to modern econometrics* (5. utg.). Wiley Custom.
- Weierud, M. (2015). *Kontantstøttens samfunnsøkonomiske effekter - En empirisk analyse av utviklingen av kontantstøtten for toåringer i 2012* [Master, Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/44335/Kontantst%C3%B8ttens-samfunns%C3%B8konomiske-effekter.pdf?sequence=1>

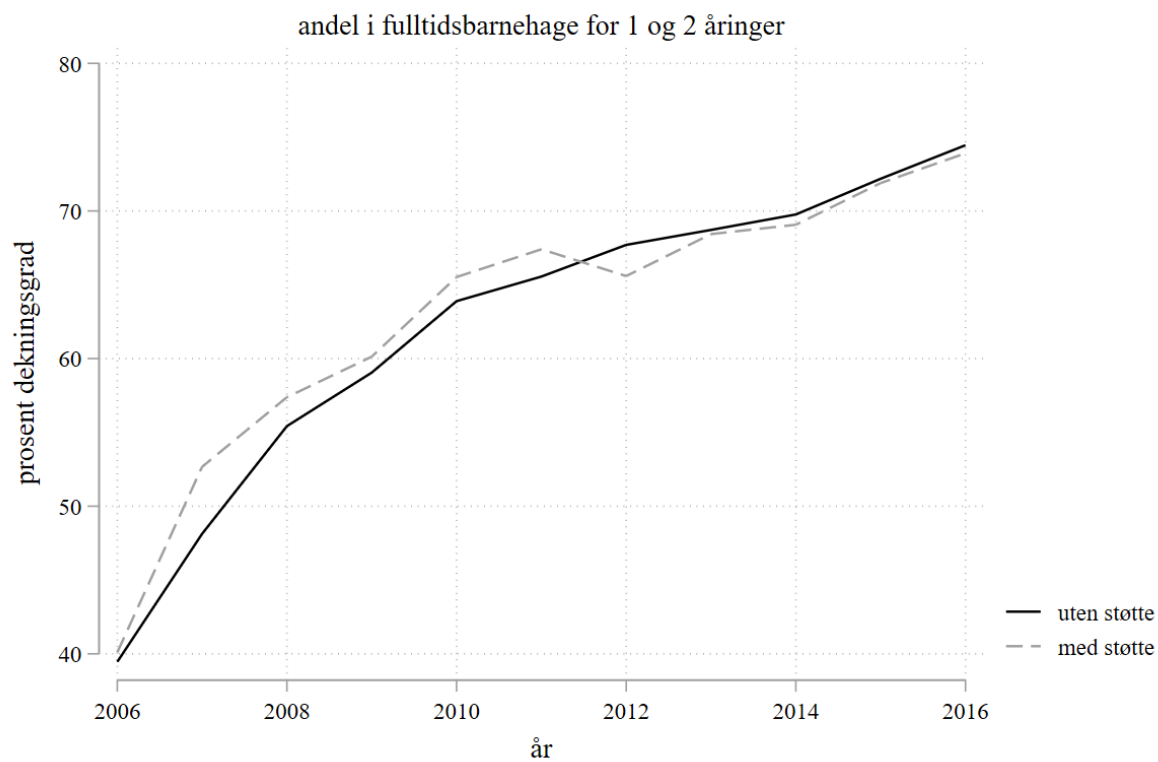
Appendiks

A1. Familiepolitiske reformer

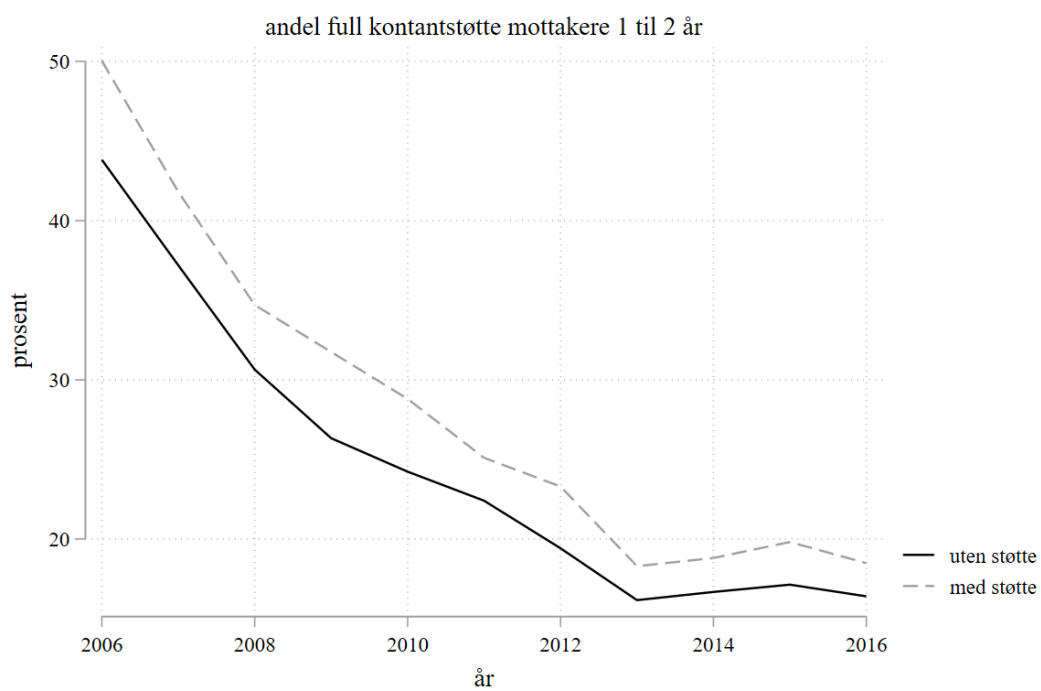
Tabell A 1 Familiepolitiske reformer 2006-2017

2006	- Økt foreldrepermisjon med en ekstra uke (44/54 uker) 2006 (Ot.prp. nr. 70 (2005-2006))
2007	- Utvidelse av fedrekvoten til 6 uker 2007 (Ot.prp. nr. 70 (2005-2006))
2008	
2009	- 2009 rett til barnehageplass 1-5 år (Meld.st. 41 (2008-2009)). - Utvidelse av fedrekvoten til 10 uker og 2 uker utvidelse av den samlede stønadperioden 2009 (Ot.prp. nr. 56 (2008-2009)) - Økt foreldrepermisjon med 2 uker (46/56 uker) 2009
2010	
2011	- Utvidelse av fedrekvoten til 12 uker 2011 (Prop. 92 L (2010-2011)) - Økt foreldrepermisjon med 1 uke (47/57 uker) 2011
2012	- Endring i kontantstøtteleven økning for ettåringer og fjerning for toåringer (Prop. 8 L (2011–2012))
2013	- Utvidelse av fedrekvoten til 14 uker 2013 (Prop. 79 L (2012–2013)) - Økt foreldrepermisjon med 2 uker (49/59 uker) 2013
2014	- Økning i kontantstøtten for ettåringer til 6000 i 2014 (Egge-Hoveid, 2014) - Fedrekvoten reduseres til 10 uker i 2014 (Hamre Karin, 2017)
2015	
2016	
2017	

Figur A 1: Andel med fulltidsplass i barnehage

Figur A 2: Andel mottakere full støtte

A2. E-poster til kommunene

E-post til kommuner

Første E-post

Hei,

Jeg er masterstudent ved institutt for samfunnsøkonomi ved Universitetet i Bergen og skriver masteroppgave om effektene av kommunale kontantstøtteordninger. I den forbindelse tar jeg kontakt med dere og alle andre kommuner i Norge for å spørre om dere har hatt en slik ordning.

Dersom dere har hatt en slik ordning er jeg interessert i når dere har hatt en slik ordning, hva slags satser dere har hatt og gjerne hvor mange som har fått innvilget kontantstøtte i den perioden.

Hvis dere er en sammenslått kommune vil jeg gjerne vite om en av de gamle kommunene har hatt en slik ordning.

På forhånd takk for hjelpen.

Med vennlig hilsen Sigurd Røraas

Andre E-post

Hei,

Jeg sendte en e-post med spørsmål om kommunale kontantstøtteordninger 12.10.22 og har ikke registrert svar fra dere enda. (se under for opprinnelig e-post)

Med kontantstøtte mener jeg støtte til foreldre som ikke har barn i barnehagen. Noen kommuner har hatt egne ordninger i tillegg til den statlige.

Jeg hadde satt pris på en bekreftelse eller avkreftelse på om dere har eller har hatt en slik ordning.

Med vennlig hilsen Sigurd Røraas

Tabell A 2: Svar respons til kommuner med kommunal kontantstøtte

Svarte feil første gang	Sola, Lindesnes, Hægebostad, Moss, Sørumsdal (Lillestrøm), Spydeberg (Indre Østfold), Fjell (Øygarden), Askøy,
Svarte riktig første gang	Randaberg, Karmøy, Hå, Sirdal, Evje Hornnes, Bømlo, Os (Bjørnafjorden), Austevoll, Giske, Stokke (Sandefjord) Mandal (Lindesnes),
Har ikke svart	Kristiansand, Søgne (Kristiansand)
Nye kommuner fra epost.	Nissedal, Asker (avviklet rundt 2002)

A3. Deskriptivt om kommunene

Tabell A 3: Folk med innvandrerbakgrunn som prosent av befolkningen

	2011 Uten støtte	2013 Uten støtte	Dif Uten støtte	2011 Med støtte	2013 Med støtte	Dif Med støtte	DD
I alt	7.317	9.005	1.688***	9.788	11.434	1.647	.041
Europa	4.705	5.897	1.192***	5.713	6.902	1.188*	.004
Afrika	.625	.905	.281***	.753	.962	.209	.072
Asia	1.689	1.875	.186	2.711	2.905	.194	-.007
Nord-Amerika	.106	.106	0	.272	.273	.001	-.001
Sør-Amerika	.179	.206	.026	.323	.372	.049	-.022
Oceania	.014	.016	.002	.015	.021	.006	-.004
N	403	403		17	17		

For * p<0.05, ** p<0.01, ***p<0,001

Tabell A 4: Aldersgrupper I prosent

	2011 Uten støtte	2013 Uten støtte	Dif Uten støtte	2011 Med støtte	2013 Med støtte	Dif Med støtte	DD
Folk i alt	11176.42	11468.95	292.526	17984.53	18548.88	564.353	271.827
0-5 år	6.617	6.574	-0.043	8.321	8.362	0.042	-0.084
0-17 år	15.662	15.271	-0.391***	16.953	16.635	-0.318	-0.073
18-27 år	11.84	12.068	0.228*	12.978	12.977	-0.001	0.229
28-37 år	10.731	10.65	-0.081	12.877	12.833	-0.044	-0.036
38-47 år	14.139	13.989	-0.150	14.449	14.369	-0.081	-0.07
48-57 år	13.543	13.588	0.045	12.597	12.493	-0.103	0.148
58-67 år	12.788	12.983	0.196	10.738	10.93	0.192	0.004
68-77 år	7.814	8.334	0.520***	6.29	6.754	0.463	0.057
78-87 år	5.225	5.005	-0.220*	3.676	3.605	-0.071	-0.149
88-97 år	1.585	1.613	0.028	1.085	1.073	-0.012	0.04
Over 97 år	.057	0.059	0.003	.035	.045	0.011	-0.008
N	403	403		17	17		

For * p<0.05, ** p<0.01, ***p<0.001

Figur A 3: Lønnsforskjell menn og kvinner

A4. Log resultater

Tabell A 5: Log lønn for kvinner 20-50

	(1)	(2)	(4)	(5)	(6)
ATET					
DD estimat	-0.00163 (.008302)	0.00764 (.007917)	0.00587 (.006173)	-0.000125 (.00613)	0.00221 (.01045)
kontroll for populasjon	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja
Fylkes effekter	Nei	Ja	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5032	5032	5032	1817	1711
Wald p- verdi	0.387	0.469	0.875	0.298	0.0228

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

Tabell A 6: log Lønn for menn 20-50

	(1)	(2)	(4)	(5)	(6)
ATET					
DD estimat	0.0195* (.01066)	0.00723 (.01064)	0.00482 (.008389)	0.00741 (.00767)	0.0154 (.01085)
kontroll for populasjon	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja
Fylkes effekter	Nei	Ja	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5032	5032	5032	1817	1711
Wald p- verdi	0.382	0.248	0.471	0.839	0.995

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

Tabell A 7: log Lønn for kvinner 20-50 med barn

	(1)	(2)	(4)	(5)	(6)
ATET					
DD estimat	-0.0237* (.01228)	-0.00235 (.01112)	0.00127 (.009597)	-0.00862 (.01138)	-0.000227 (.01187)
kontroll for populasjon	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja
Fylkes effekter	Nei	Ja	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5032	5032	5032	1817	1711
Wald p- verdi	0.618	0.718	0.880	0.802	0.0762

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

Tabell A 8: Lønn for menn 20-50 med barn

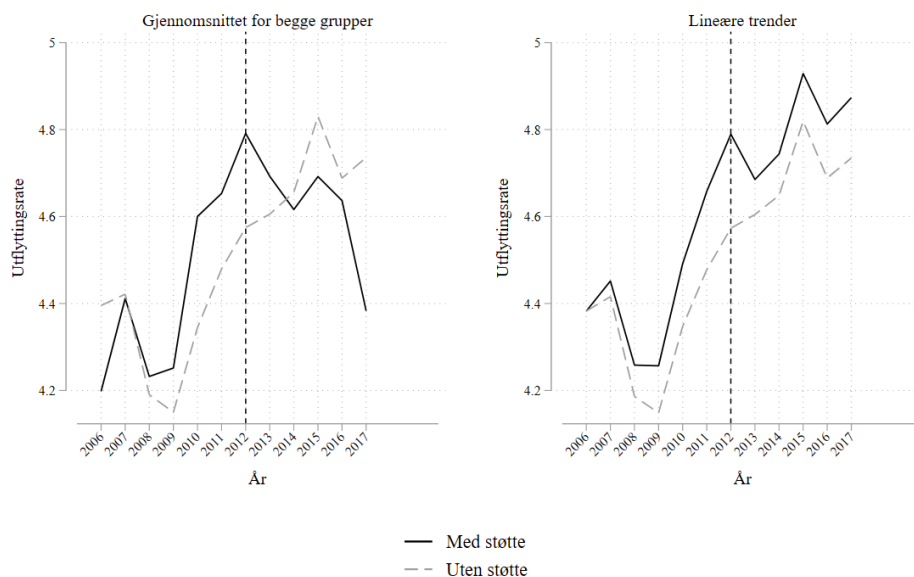
	(1)	(2)	(4)	(5)	(6)
ATET					
DD estimat	0.0141 (.009767)	0.00260 (.01109)	0.00200 (.008793)	-0.00000928 (.008221)	0.0114 (.01048)
kontroll for populasjon	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja
Fylkes effekter	Nei	Ja	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5032	5032	5032	1817	1711
Wald p- verdi	0.632	0.882	0.665	0.444	0.628

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

Tabell A 9: Utflytting

	(1)	(2)	(3)	(4)
ATET				
DD estimat	0.0949 (.08421)	-0.000460 (.08603)	0.0284 (.09167)	-0.0810 (.1029)
Fylkes effekter	Nei	Ja	Nei	Nei
Kun fylker med støtte	Nei	Nei	Ja	Ja
Støtte for hele perioden	Nei	Nei	Nei	Ja
N	5021	5021	1812	1707
Wald p-verdi	0.0169	0.244	0.228	0.0300

Standardfeil i parentes (clustret på kommunenivå). ***, ** og * viser om resultatene er signifikante på 1, 5, og 10 prosent nivå.

Figur A 4: parallele trender: Utflytting

Siden dette kun er innenlands flytting vil innflyttings og utflyttingsraten for kommuner uten støtte være to sider av samme sak^{38,39}.

³⁸ Det meste av utflytting i gruppen uten støtte vil være innflytting i en annen kommune i samme gruppe. Det samme gjelder ikke for kommuner med støtte

³⁹ Utflytting er større enn innflytting fordi det er gitt som rate. Folk flytter fra mindre kommuner til større kommuner.

Figur A 5: Parallelle trender: Menn uten bar ikke kontrollert for fylke

